

Társadalmi,
irodalmi, művészeti,
sport, gazdasági
és egyéb
Vegyes rovatokkal

MEGJELENIK
minden szerdán.
Egyes szám ára 20 kr.

SZEMLE

VEGYESTARTALMU HETILAP

ILLUSZTRÁLT GAZDASÁGI ÉS SPORTROVATOKKAL

Előfizetési árak:
Egész évre... 10 frt —
Fél évre..... 5 „ —
Negyedévre.. 2 „ 50

Előfizetések és levelek
a «Szemle» szerkesztő-
ségéi és kiadóhivatalába
BUDAPEST
Bálvány-utca 11.
küldendők.

Első évfolyam 23-ik sz.

SZERKESZTŐK:
Gróf ZICHY IMRE és Gróf KREITH BÉLA.

Budapest, 1884. június 4.

Kötelességet mulasztó hivatalnokok.

Csak elfogultak és a magyar nemzet nyílt ellenségei mondhatják, hogy Magyarország az utolsó két évtizedben nem haladt. A pénzügyi helyzet, ha lassan is, de folytonosan és fokozatosan javul. A magyar állam hitele ma körülbelül oly színvonalon áll, mint a nyugati államoké. A mezőgazdaság terén számos és hasznos újításokat létesítettek és ezáltal a hazai mezőgazdasági gépipar is lendületet nyert. Az új iparvállalatoknak nyújtott adó- és egyéb kedvezmények folytán, mind sűrűbben keletkeznek az új iparvállalatok és az ipar általában oly lendületet nyert az utolsó években, hogy a kormány nem tartja merészségnek a jövő esztendei országos kiállításon bemutatni a külföldnek Magyarország ipari fejlődését. Művelődés, civilizálódás tekintetében majdnem páratlan a haladás. Van oly erőteljes irodalmunk, melyet bátran oda állíthatunk a nyugati államok bármelyikéhez; van hazai színművészetünk, melyre büszkék lehetünk és a művészet minden egyéb terén is kiváló erők által van képviselve Magyarország. Közlekedésügyünk az utolsó években oly haladást tett, melyre irigységgel tekint a külföld és még ez év folyamán kezdik meg a Duna szabályozását, úgy, hogy *Széchenyi* terveit, melyeket álnoknak nyilvánították, körülbelül teljesülve fogjuk látni.

Ismételjük, hogy csak a rosszakarat foghatja reánk, hogy nem haladtunk és mégis van egy tér, melyről eddig nem sikerült kiirtani a korrupciót, melyen haladtunk ugyan, de visszafelé is ez: az igazságszolgáltatás. Nem keressük okát, miért hiányos, miért botrányos sok esetben igazságszolgáltatásunk; egyszerűen konstatáljuk, hogy hiányos és gyakran botrányos. A baj iminens, hirlapi cikkekkel nem lehet segíteni rajta. Nem is akarunk tanácsokat osztogatni; az intéző körök nem szorulnak ilyenekre. Ők is tudják ép úgy, mint mi, hogy addig ingatag alapon áll minden ország, míg nincs pártatlan, korrupciótól ment igazságszolgáltatása. Tudják, ép úgy, mint mi, hogy a mi igazságszolgáltatásunk nem ilyen és az eddig nyilvánosságra került visszaélések is már oly számosak, hogy nem lehet többé hivatkozni arra, hogy csak ritkán, szórványosan fordulnak elő, hogy egyesek visszaéléseért nem lehet elítélni az egész igazságszolgáltatást. Mi csak azokat az eseteket ösmerjük, melyek nyilvánosságra kerültek; mennyi lehet még azok száma, melyeket sikerül a nyilvánosság elől elvonni?!

És mily megdöbbentő közönyösséggel közlik a lapok

az igazságszolgáltatás terén előforduló visszaéléseket és tulkapásokat! Valamikor még ellátták az ily közleményeket szenzációs czimmel, ma egyszerűen konstatálják, hogy a királyi tábla egy törvényszéki bírót és egy királyi alügyészt hivatali kötelesség mulasztásában vétkesnek talál és ezzel napirendre térnek. És mily mulasztást követtek el az igazság ez őrei? Közösen letartóztattak egy egyént, anélkül, hogy erre ok lett volna és csak miután a «tévedés» kiderült, helyezték szabadlábra. Érdekesebb volt még a törvényszéki bíró egy másik *tévedése*. A királyi táblától *felmentő* ítélet érkezett le és a bíró úgy hirdette ezt ki, hogy a királyi tábla *6 havi börtönre ítélte* vádlottat. Ez egyént el is záratta a bíró, de szerencsére már másfél nap mulva kiderült a tévedés.

A királyi tábla fegyelmi bírósága a két hivatalnokot *rosszalással* büntette. Nem bíráljuk most enyhe vagy szigoruan ítélte-e a bíróság a «hivatali kötelességet mulasztó» e hivatalnokok felett, reánk nézve csak az a tény bír fontossággal, hogy ily «mulasztások» — hogy megmaradjunk a hivatalosan kvalifikált kifejezésnél — előfordulhatnak. És nem szórványosak az ily mulasztások; a királyi tábla fegyelmi bíróságának jegyzőkönyvei tanuskodhatnak róla. Oly fájdalmasan érintő állapot ez, melynek részletes taglalásához nem rendelkezünk elegendő erővel; de azt a figyelmeztetést nem hallgathatjuk el, hogy hiába való minden törekvésünk, addig nem nyer szilárd talajt, addig nem fogják a civilizált államok közé sorozni Magyarországot, míg nem lesz kifogástalan igazságszolgáltatása.

Programmbeszédek.

Megindult a programmbeszédek özöne. A ki bennük gyönyörködni nem tud, az ugyan ne vegyen kezébe napilapot. Pedig azokban kevés anyag található a gyönyörködésre. A nagyobb szónokok, a kiválóbb államférfiak nem fejthetik ki elveiket oly szabadon, mint a házban, mert óvakodniok kell, hogy valamely határozottabb nyilatkozatuk a választók egy vagy más csoportját ne sértse. És vigyázniok kell a helyi érdekekre, bár a kicsinyességek nagyon rosszul illenek a magasabb politikai elvek fejtegetéséhez.

A tartott programmbeszédeket két részre oszthatjuk az optimisztikusakra és a peszsimisztikusakra. A kormánypárti beszédek telve vannak optimizmussal, a fennálló állapotok dicsőítésével, a haladás hangsúlyozásával és szép remények kiszínezésével. Legtovább ment e tekintetben Jókai Mór, a ki programmbeszédét oly feladatnak vette, mintha valami regényben «Eldorádót» vagy «Arkádiát» kellene festenie és valósággal idylli boldogságnak mondta az ország jelenlegi állapotát.

Az ellenzéki szónokok nagy része az ellenkező tulságba esett; ezeknek meg minden sötét, minden el van hibázva, viszonyaink bomlásnak indultak és az államtönk felé sodortatunk.

E két huron kívül pengetnek még általánosságban néhányat. A kormánypárti szónokok a kilátásba helyezett alkotások fejtegetése, a jövő öntudatos céljainak részletes megjelölése helyett, találtak egy általános teoriát, a reakció rémének festését, melyet az ellenzéki pártok idéznek fel. A legtöbb szónok szerint a mérsékelt ellenzék, Wahrmann Mór szerint azonban a függetlenségi párt, melyről következőleg nyilatkozott:

«A függetlenségi párt, mely a 48-iki szellem hű öréneke szereti magát nevezni, s mely leginkább volna hivatva arra, hogy örököse legyen ama fenkölt elveknek, melyeket ezen dicsőséges év diadalra juttatott, legutóbbi manifesztumában újra fennen hirdeti ugyan a szabadság, egyenlőség, testvériség szentháromságát, de «csak a szó Jakab szava, a kezek Ezsau kezei.» Az ép lefolyt országgyűlés után Kossuth Lajosnak nemes nyilatkozatai s levelei daczára minden retrograd eszme épen e párt tagjai között és a pártnak, főleg vidéki sajtójában talált leginkább helyeslőkre s pártolókra, a legreakzionáriusabb nyilatkozatok e párt padjain történtek, a sajnós botrányok hősei e pártból kerültek ki és habár időről-időre mindezek dezavouáltattak is, a politikai küzdelmekben mindazáltal segédharczosokként nagyjából megtürettek. Az említett manifesztumban is theoretice glorifikáltatnak csupán a szabadelvű eszmék, de minden egyes kérdésnél kibuvó ajtók hagyatnak az ellennézetük megnyerése céljából.»

Wahrmann Mórt megezfoltta régi elvtársa, Falk Miksa Aradon, ki nyíltan kimondta, hogy nem hiszi a retrograd és reakzionarius törekvések vádjait, melyeket az ellenzékre szórnak. Természetesen csupán azért, mert Aradon az ellenzék, kivált a mérsékelt ellenzék igen erős, tehát ennek kedves dolgokat mondani és programját elfogadni beletartozott az opportunizmus ama rendszerébe, melyet Falk és pártja követ.

A nemzet végre is elunja az elvekkal üzött eme játékot és nem jelszavaik, programbeszédek, szólamaik, de képességeik és gyümölcseik szerint fogja megítélni a politikusokat és akkor azok fognak kormányozni, kik arra legméltóbbak.

Politikai hírek.

Hazánk. A választási mozgalmakon kívül alig történik valami a politika terén, de a választási mozgalmak csakugyan mozgalmak és élénken emlékeztetnek a *Lónyay* miniszterelnöksége alatt folyt választásokra. Az eredmény különben előrelátható. A kormánypárt, ha számra nem növekednék is, semmi esetre sem lesz kisebb, mint az 1881-iki választásoknál és a többi pártok is körülbelül a régi számban fognak megjelenni az új országgyűlésen. — Az igazságügyminiszter elnöksége alatt tárgyalják a szerzői tulajdonjogra vonatkozó törvényt, de ez ma senkit sem érdekel és sokkal több figyelemben részesült az igazságügyminiszter figyelmeztetése a bírák és ügyészekhez, melyben a választási mozgalmaktól való tartózkodásra hívja fel őket. — A horvát tartománygyűlés ismét megkezdi «működését» és erre méltán lehetünk kíváncsiak.

Ausztria. Mi mindennel vádolt bennünket a bécsi sajtó az antiszemita mozgalomért és most mindazokat a jelzőket, melyeket annak idejében a magyar viszonyokra alkalmazott, átültetheti az osztrák állapotok jellemzésére. Bécs város egyik kerületében ezer szavazatot kapott az antiszemita jelöltje és pedig oly kerületben, hol a választás zöme szemitákból áll. Keseregnek is ez állapot felett a bécsi lapok, habár indokolatlanul, mert a tőke

tulhatalmassága ellen ilyen vagy más elnevezés alatt világszerte van mozgalom folyamatban. — Az ünnepek alatt különben Ausztriában is szünetelt a politika és nem nyújtott feljegyzésre méltót.

Németország. *Bismarck* herceg erélyesen és következetesen folytatja államszocialista politikáját. A birodalmi gyűlés elé oly adójavaslatot terjesztett, melynek alapján az összes tőzsdei és egyéb üzletek külön adó alá esnek. — Csak már egyszer jobb meggyőződésre jutna *Bismarck* a kuriávali viszály tekintetében. Évek óta folynak a tárgyalások Németország és a vatikán közt, legutóbb Ó szentsége a pápa és *Vilmos* császár közti levelezésről is beszélt a fáma és még mindig nincs elérve a béke, sőt az utóbbi napokban kedvezőtlen fordulat állott be a tárgyalások menetében.

Franciaország. *Ferry* csakugyan beterjesztette az alkotmány revíziójára vonatkozó javaslatát, de erre csakugyan rá lehet mondani, hogy egeret szültek a vajudó hegyek. A revízió csak igen jelentéktelen formalitásokra szorítkozik és a radikaliskok nem nagy gyönyörűséget találnak benne.

Angolország. Az egyiptomi ügyek teljesen megingatták az angol kabinet állását. Hogy Angolország mennyire vesztette el befolyását Egyiptomban, azt igen jól illusztrálja egy egyiptomi főhivatalnok következő nyilatkozata: «Eddig angolul tanultam, de 1884. május 28-ika óta francziául tanulok». Május 28-án jött volna létre egy megegyezés Angol- és Franciaország közt, mely igen nagy befolyást biztosít Franciaországnak az egyiptomi ügyekre.

SZÉPIRODALOM.

A p a i ö r ö k s é g.

— Elbeszélés. —

(2. folytatás.)

IRTA: REVICZKY GYULA.

Mert ugy történt, hogy szülei néhány nap mulva kijelentették, hogy egy pár hónapig utazni fognak, de nem vihetik őt magukkal, mert neki iskolába kell járnia. Kosztba nem adják, mert már nagy diák, (ma-holnap kurizálni fogsz, jegyezte meg apja) hanem adnak neki havonkint bizonyos összeget s a cseléddel egyedül hagyják a lakásban. Csak aztán jól gazdálkodjék, vigyázzon a pénzre s számoljon be minden krajczárral, hova tette. Hetenkint egyszer elmehet a színházba, fagyaltot is ehetik olykor, csak ne nagyon gyakran. Ebédet hozasson vendéglőből, a vacsorát pedig számítsa fel naponkint. Reggelit, uzsonnát a cseléd fog főzni; ő fogja a lakást is rendben tartani, a mig távol lesznek.

Még számtalan más tanácsesal is megtoldták utasításait Tibor szülei, aztán felültek a gyorsvonatra és egyenesen Bécsbe utaztak.

Tibor pedig ur lett a házban; szabad, független, tehetett, a mit akart, jöhetett, mehetett kedve szerint, irigysége volt iskolatársainak. Kezdett komolyan, nagy ember módjára viselkedni. Viziteket fogadott, szivarzó estélyeket rendezett lakásán, színházba járt; minderre pedig ugy került költség, hogy felszámított atyjának vacsorát és nem vacsorált. Minden hónap elején pontosan felküldte a számlát s Fejérházy ép oly pontosan leküldte az új havi költséget. Most már csakugyan azt hitte Tibor, hogy fenéki tejjöl.

Az egész osztályban ő lett a legtekintélyesebb ifju; nem csak mert jó diák volt (még mindig félt, hogy suszterinasnak adják) és uri gyerek, hanem főleg azért, mert tudták, hogy félig-meddig már a maga ura: oda jár, a hova ő akarja, hazamegy a mikor neki tetszik és pénze is van. Egész kis udvar képződött körötte a legvásottabb, leglazább erkölcsű konskolárisokból, a kiknek Tibor majd egy pohár sört, majd egy szivart vagy egy porció fagyaltot fizetgetett.

S az mi teljessé tette Tibor boldogságát, az volt, hogy szivének már hölgye is lett, nem csak barátja. Egy nap, a mint legjobb pajtásával, Tódorral az utcán kódorgott, ez így szólt hozzá:

— Tibor, neked valami titkod van.

— Nem tudom, mi?

— Mintha nem vettem volna észre! Ehol ni, megint itt jönnek. Láttad, hogy megnézett a szélső? És ez így megy mindig. Te arra vonulsz, a merre ők mennek csak hogy találkozzatok s pillantásaitokkal egymást megéyék.

— Hát csakugyan megnézett?

— De mennyire! Szemöldjei alól mindig oly szemeket mereszt rád, mint egy tengeri nyul.

Tibor tiltakozott e profán hasonlat ellen és megkérdezte Tódort, nem ismeri-e őket.

— Nem. De megtudhatom, hogy hívják. Hogy azonban addig is legyen nevük, a tied «tengeri nyulacska» lesz. Már ha tetszik, ha nem, én ennél maradok. Az, a ki mindig a középben megy és pepita szoknyát visel, természetesen a gouvernante. Legyen az ő neve Pepita kisasszony, azt a másik czingár kis leányt pedig nevezzük soványkának.

Másnap Tódor kisütötte, hogy Pepita kisasszony csakugyan gouvernante, soványka tulajdonképen Tinike; apja nyugalmazott ezredes és hogy a tengeri nyulacska — nevezzük Ilkának — egy vidéki földbirtokos özvegyének a leánya s mint rokon nevelőben van Tinike szüleinek a házában.

Soványka és Pepita kisasszony mindazáltal továbbra is megtartották gunynevüket; csak a «tengeri nyulacska»-t nem akarta Tibor türni és Tódor gunyos célzásai ellen, hogy szörnyen szeplős, a népmondással védekezett, hogy minden szeplő isten csókja. Minthogy azonban a diákok ősrégi szokása senkit se hívni a valódi nevén, Ilka pedig felváltva mindig kék vagy zöld ruhában járt, valahányszor közeledett, így figyelmeztette rá Tódort:

Mi kék az ég,
Mi zöld a föld.

Igy aztán titkuk is titok maradt s ha egy harmadik volt velük, nem is gyanithatta, mért recitálják folyvást borus időben is:

Mi kék az ég,
Mi zöld a föld.

Nemsokára azt is megtudta Tibor, hogy Ilka a főváros egyik legszebb pontján, egy erkélyes, nagy ház első emeletén lakik. Akkor már nagy gyakorlatuk volt a szemtársalgásban. Mindennap találkoztak a vaczi-utcán, a korzón és soha a nélkül, hogy epedő szempillantásokkal ne üdvözölték volna egymást.

Később Ilka már az ablakból, meg az erkélyről is folytató édes vallomásait. Szomszédságában lakott Tibor francia nyelvmestere, a kihez minden délután eljárt órát venni. Ezt Ilka egy ideig nehezen tudta, mert az ablakok, a hol lakott mindig zárva voltak. Egy Tiborra nézve szerencsés véletlen azonban segítségére jött. Erős, hűvös

tavaszi délután volt. Kabátja alá dugva nyelvtanát, jóval a rendes idő előtt ballagott Tibor mesteréhez. A szomszéd ház ablakai persze most is zárva voltak. Egyszerre fölhangzik Chopin gyászindulója s lassu menetben temetés tart épen arra felé, a hol Ilka lakik. Ekkor hirtelen megnyílik egy ablak s fehér és kék csikos plaidben kinéz rajta — ő. Rögtön észrevette Tibort, ismét becsukta az ablakot, és szél és permeteg daczára kijött az erkélyre. A temetés is elvonult és Ilka mégis ott maradt, oly sokáig, hogy Tibor francia óráját elmulasztotta s midőn másnap azzal mentegetődzött, hogy a feje fájt, a nyelvmester bosszankodva jegyezte meg, hogy hiszen egész délután háza előtt őgyelgett.

Ettől kezdve Ilka szőke feje minden délután megjelent hol az ablakban, hol az erkélyen. Természetes, hogy Tibor se maradt el soha az — utcáról; annál gyakrabban a francia óráról.

A gyönyörű május szomoruan köszöntött be. Az ezredesek lakásának ablakredőnyei mind le voltak eresztve. Mindnyájan elutaztak. Bizonyosan valahova nyaralni. Leverten, busan járta be Tibor találkozásai helyeit. A templomban is csak ő rá gondolt s a miseénekeket szerelmi daloknak énekelte ilyformán:

Szeretni vágylak; szivedet,
Oh, Ilka, add nekem.
Add, mert enyémmel nem lehet
Szerelmed' ézenem.

Sokáig váratott magára az ősz; de végre mégis csak érkezett. Október is vége felé járt, november is beköszöntött; de azok az ablakredőnyök csak nem akartak felhuzódni. Már november közepén tul járt az idő, mikor Tódor egy nap azzal a jelszóval rontott be Tiborhoz: Nincs többé ablakredőny!

Délután Ilka csakugyan megjelent az erkélyen, a fehér és kék csikos plaidben és egy francia óra megint füstbe ment. Hideg, csunya novemberi idő járt; az utcán csak nagynéha találkozhattak; annál édesebb pillantásokkal üdvözölték az ily ritka szerencsét. Egyszer a színházban is összejöttek, de annyira nem vitték, hogy egymással beszéltek volna. Még egyikük se bálozott és Tibor nem járt családokhoz, mert szülei szintén elszigetelve éltek. Viziteket se nem tettek, se nem fogadtak. Hanem azért volt forduló pontja ennek a szerelemnek is.

Hideg, havas decemberi délután volt. Tibor, nyakát gallérja közé huzva, nyelvmestere lakása felé tartott. A mint a sarkon befordult, maga előtt látta Pepita kisasszonyt, soványkát és Ilkát. Ők is észrevették. Meglehetősen siettek; Tibor a nyomukban. Épen Ilka előtt haladt el, midőn ez halk sikojjal lecsuszott a járásról s egyik térdével a lábnyi magas hóba esett. Tibor észrevette, hogy abban a pillanatban, melyben elcsuszott, gyors oldalpillantást vetett rá, s csak néhány másodperc múlva kelt fel. De Tibor ekkor már az utca másik sarkáról nézte. Nem volt bátorsága, hogy Ilkához rohanjon és fölsegítse a hóból; valósággal megfutamodott. Meg is adta az árát, mert Ilka ablakai azontul zárva maradtak. Nehányszor még találkozott vele az utcán, de Ilka mindannyiszor tüntetőleg elfordította a fejét. Ignorálta, megvetette Tibort gyávasága miatt.

Kevés ideig rosszul esett Tibornak ez az első «nagy csalódás», mint ő nevezte, de fiatal sziv nemcsak könnyebben kap sebet, hanem gyorsabban gyógyul is. Tibor is egyszerre azon vette magát észre, hogy megint szerelmes.

Atyja, közeledvén a vakáczió, megírta neki, hogy a lakást csukja be, a kulcsokat adja át a cselédnek, maga

pedig üljön a vasutra és utazzék nagybátyjához, Sármezey Andorhoz, csak a bizonyítványát küldje föl Bécsbe. Másnap Sármezeytől is kapott Tibor nyájas szavu, rövid meghívó levelet, a minek folytán, mihelyt az ünnepélyes tedeum berekesztette az iskolaévet, még az nap indult pót-szülei házába. Nehány nappal megérkezte után egy nyári táncmulatságon, melyen már ő is tánczolt, bemutatatták őt egy korához képest roppant kövér, fekete szemü és hajju, alacsony kis lánynak. Ezzel járta Tibor minden második tánczot és pedig főleg azért, mert inkább az erős lány vitte őt, mint fordítva. Egyszer fagyaltot is prezentált neki, a mért aztán Irma elnevezte «kis gavallérjának.» Ez a nyilatkozat döntő volt; a kis gavallér menten beleszeretett Irmába. A lány nem volt se szép, se okos, se kedves, de ha még kevésbé lett volna is az, akkor se kerülhette volna el ama nagyfontosságú nyilatkozat után Tibor szerelmét. Mert a hevesvérü, nappal is álmódó gyerek-ifjunak az a predesztinációja, hogy az a nő legyen ideálja, (abban a korban még nem szokás szerelemről beszélni) a ki először utjába botlik s esetleg egy-két udvarias szót intéz hozzá. Ha már volt egyszer ideálja a ficsurnak, még biztosabb a leányka sikere, mert a sziv olyan mint a tapló, ha egyszer tüzet fogott, csak akkor alszik el, ha egészen elégett.

Most már csodálkozott Tibor, hogy tetszhetett neki az az idétlen, szeplős Ilka. Nem is ér a szőke semmit; csak a barna az igazi! Az «Au»-ban, (a hogy a pozsonyiak ligetjököt nevezik) a sétatéren még többször találkozott Irma kis lovagjával, a ki azonban nem nagy ügyességet árult el a kurizálás művészetében. Az időjárásról beszélt, az iskolában tanultakat kezdte magyarázni vagy legfőlebb idegen embereket hozott szóba. Kettejük közt, bár lett volna rá elég alkalom, nem birt találni kapcsolatot, mely őket egymáshoz közelebb fűzze. Irma nem is lelkesedett valami nagyon lovagjáért s rendszeren a társaság valamely más csoportjához szökött át. Tibor aztán nem is háborgatta többé és csak éjjel, álmatlansága közben élvezte a fantázia önkénye által festett jövőnek a képét . . . Apja, mostohája nem is jutottak eszébe; megint ott volt, a hol három évvel ezelőtt: nem érezte, hogy vannak szülei . . .

Ez a kis szivügy azonban rövid volt mint egy epigramm. Mihelyt Tibor észrevette, hogy a kövér kis Irma a maga prózaiságában sehogy sem akarja megérteni az ő föllengzéseit, elhatározta, hogy megbosszulja magát és szakít vele. A nélkül is nagyot szállt becsülésében, mióta hallotta róla azt az adomát, hogy mikor tavaly egy majálisra készült, már délután felöltözködött s hogy kaméliája el ne hervadjon, lement a pinczébe s ott egy hordón ülve várta be az estét. De még különben is volt Tiborban annyi józanság, hogy nem ejtette forró lázba, ha szerelmi sóhajai nyomtalanul elröppentek mint kiáltó szó a pusztában. A kinek nem kell, azzal ő se törődik. Ez volt szerelmének a filozófiája és korán nyílt alkalma, hogy Irmával szemben kifejezést adjon neki.

Nagyobb társaság volt együtt Pozsony egyik kiránduló helyén, a «vaskut»-nál. Mindjárt ebéd után mentek ki s ott uzsonnáztak. Tibor a férfiakkal tartott s velük borozott. Uzsonna után valami társasjáték volt keletkezöben s Tibor sorba járta a kirándulókat megkérdezni, mi mellett szavaznak. Csak Irmát kerülte ki szándékosan, a miért ez aztán tréfásan felelősségre vonta:

— Ejnye kis lovagom, hát én semmit se nyomok a latba?

— Igen, ha mázsálóra teszik.

A bor hatása alatt tett eme nyilatkozattal Tibor örökre betette maga után az ajtót. Irma többé rá se nézett s ő se közeledett hozzá . . . Egyébiránt nem sokáig kellett nekik bujósdit játszaniok, mert Sármezeyék néhány nap mulva falura mentek s természetesen Tibor is velük tartott. És nem bánta meg, olyan jól mulatott. Pissek György szolgabíró, Sármezeyék közel rokona, nyílt házat vitt; magának is nagy családja volt, melyet egy egész csomó fiatal lány és ficsur még zsvajgóbbá tett. Alig mult el nap, hogy ne lettek volna rögtönzött kirándulások az erdőbe, társasjátékok, kuglizás, célbalövöldözés és este táncz. Tibor kezdte megtanulni, hogyan kell nő-társaságban viselkedni, sőt mint fővárosi ifjut néhányszor őt érte a nagy megtiszteltetés, hogy a tánczokat rendezhette. A «haragszik a király»-nál rendszeren őt választották meg titkárnak, a «végrendelet»-nél ő volt a papiszeletek összegyűjtője és felolvasója. Csak volna most itt az a begyes Irma, majd adna ő neki! De minek ide most az Irma! Talált helyette Tibor szebbet, jobbat, a szelid és szemérmes Arankát, a ki többet ér, mint a világ valamennyi Ilkája és Irmája összevéve.

Egy miniszteri titkárnak a leánya volt. Pissek bácsi leányával, Jankával együtt tanult a zárdában s a szünidőt rendszeren barátnője szüleinek a házában töltötte. Az álmatag tekintetü, harmatarczu kis leányka először akkor vonta magára Tibor figyelmét, mikor ez a «téves bók» nevü társasjátékban mindjárt előszörre eltalálta őt. Ez a játék abból áll, hogy a férfiakat kiküldik s minden nő választ magának közülök egyet. A kint levőket aztán egyenkint szólítják be s a behívott meghajol ama nő előtt, a kiről azt hiszi, hogy őt választotta. Ha eltalálja, bent maradhat, ha nem, a többi nő tapsol s akkor megint ki kell mennie s mindaddig bókolnia, mig eltalálja az igazit.

Tibor, midőn behitták, egyenesen Aranka fele tartott s ez kecses főhajlással adta tudomására szerencsését, hogy bent maradhat. Ily apróságok teszik, hogy valakit «látni és szeretni pillanatnak műve». Azontul Tibor, ha csak szerét ejthette, Aranka mellé ült, vele tánczolt, vacsoránál szomszédja volt, séta közben oldala mellett haladt s elméjében szüntelen vele foglalkozott.

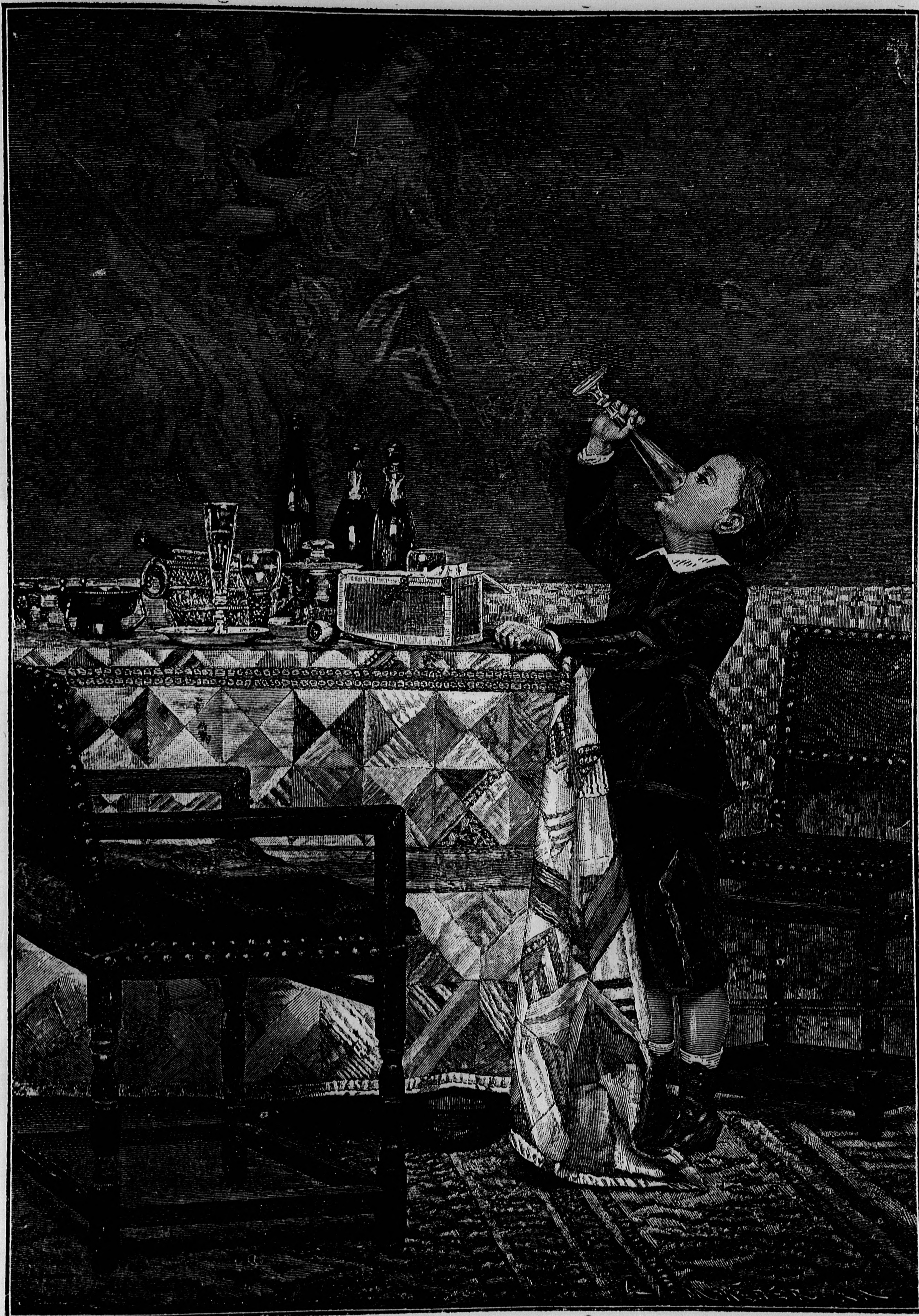
Fájdalom, ez a csunya világ úgy van berendezve, hogy minden mulandó, a vakáció is, és Aranka anyjával elutazni készült. Az indulás napján azonban még egyszer boldoggá tette Aranka amorozóját. Pissekek udvarán volt egy ülőhinta, melyet a fiatalság nagy buzgalommal használt föl élvezetére. Aranka idejött, hogy magát Tibor által még egyszer meghintáztassa. Mikor a hinta már erős lengésben volt s a hátul álló Tibor tenyeréhez ütődött, Aranka hirtelen visszafordult s egy szép piros rózsát ejtett hátra:

— Emlékül, hogy olyan jól meghintáztatott.

Azt a rózsát Tibor meg is verselte; még egy év mulva is a jegyzőkönyvében hordozta s lefekvéskor mindig megcsókolta.

Édes napok emlékeivel utazott vissza Sármezeyékkel Pozsonyba, a hova apja is lejött, hogy leutazzék vele a fővárosba és beirassa az iskolába. Tibor könnyü szivvel bucsuzott el s édes várakozások közt merengett el a gőzparipa zakatolásán; hogy ne, mikor Arankája is Budapestben lakott és reménye volt, hogy őt viszontláthatja.

De az a felsőbb hatalom, mely a szegény tudatlan emberek sorsát intézi, úgy akarta, hogy Tibor életének e kis darab kék egére is felhő boruljon s érezze, hogy

Tiltott gyönyör.

akkor legboldogabb, mikor egyedül van, szabadjára hagyva és nem törődik vele senki.

Apja kijelentette neki, hogy ezentul nem szabad annyit költenie, ezért havi pénzét is felényire redukálja. Öltözetet se csináltat neki télire, mert látja, hogy nem tudja a ruhát kimélni. (Pedig azt is, a melyik rajta van, husvétkor kapta s még mindig viselhető.) Könyveket is az antikvárnál vett neki ez idén, mert két háztartást vinni — Budapesten is, Bécsben is — nem tréfaság s ő nem Krözus.

Tibor mindezeket némán vette tudomásul és szomorúan gondolta magában: Adieu Aranka; ebben a kopott gunyában csak nem látogathatom meg. Bécsből is dorgatóriumot kapott, mikor felküldte az elszámolást az első havi pénzről, hogy minek fogyaszt annyi gyertyát és petroléumot, az éj alvásra való, hogy minek ad mindenféle haszontalan iskolai gyűjtésekre, gondolja meg, hogy atyjának nincsenek aranybányái és sokszor a szá-jából veszi ki a falatot, csak hogy neki — Tibornak — ne hiányozzék semmije.

Tibor nem volt kis gyerek s egy homályos érzet azt sugta neki, hogy a Bereghy-egyezség is áldozata lett a mulandóságnak. De karácsonkor, midőn apja felezítálta Bécsbe, elmúlt az az aggodalma, mert azt látta, hogy szülei, bár nem nagy, de tisztességes lakást bérelnek; a leg-ujabb divat szerint, elegánsan ruházkodnak, (különösen mostohája) bőven költenek evésre és nem tagadnak meg maguktól semmiféle szórakozást.

Őt is elvitték színházba, hangversenybe, házi esté-lyekre, lefényképeztették, vettek neki czilindert, (most már nem lehet rámondani, hogy gyerek) új ruhát és fehér-neműt; szóval, Tibor megint kiöltözködve utazott *haza*. Apja figyelmeztette, csak szelid legyen és jól tanuljon, mert másképp mi válik belőle, ha ő már nem lesz. S megint nagyon panaszkodott, mennyire gyötri az aranyér, azonkívül minduntalan görcsös köhögés fogja el, mintha csak gégesorvadásba készülne esni. A drágagyöngy azon-ban megvigasztalta, hogy csak képzelődik, nincs neki semmi baja, a mit, erőteljes külseje után ítélve, föl is lehetett tenni.

De az a görcsös köhögés, az a fájdalmas nyilalás még se volt tréfa dolog. Fejérházy kezdte magát komolyan rosszul érezni, oly annyira, hogy a mitől teljes életében legjobban irtózott, orvoshoz kellett fordulnia, a ki titok-szerűen csóválta a fejét és légváltoztatást ajánlt Fejér-házynak, a ki erre, bár kelletlenül, megint Budapestre tette át lakását. A légváltoztatás azonban nem volt a remélt jó hatással. Fejérházy tovább köhögött, soványo-dott, szidta az orvosi tudományt és a budapesti levegőt. Midőn ez se használt, még egyszer az orvosi tudomány-hoz folyamodott. A viruló színben levő, köpezős fiatal orvos, a kihez fordult — Prebenyák Mihálynak hívták — meghagyta Fejérházynak, menjen haza rögtön s ne mu-tassa magát a szabad levegőn mindaddig, míg ő ezt neki meg nem engedi. Vagy még okosabban cselekszik, ha lefekszik az ágyba; akkor két hét alatt valószínűleg helyreáll.

Prebenyáknak úgy látszott, igaza volt. Alig feküdt Fejérházy tíz napig az ágyban, s használta az orvos re-czeptjét, úgy érezte magát, mintha kicserélték volna. Régi étvágya visszatért, a fejszédülések, nyilalások elma-radtak; megint jókedvű volt s dicsekedett vele, hogy oly könnyűnek érzi magát mint a pehely. Denique, mégis van egy derék orvos a világon és ez Prebenyák Mihály.

Az orvos — egy köpezős, veres orru, pislogó szemű

fiatal ember — szerényen megjegyezte, hogy van több is és hogy nagyon örül Fejérházy fölépülésének. Ő legalább azt hiszi, hogy most már semmi baj. Az egészet egy kis hülés meg az aranyér okozta. (Folyt. köv.)

A színészi képzelem forrása.

Ha a színész nem teremtője, hanem egyszerűen elő-adója volna a szerepnek, úgy nem volna képzelemre szüksége. Ez esetben elég volna az író szavait bemagol-nia, a meglevő szünjeleket megtartani s az értelmi hang-sulyt végrehajtani. De művészet lenne-e ez? Egyszerű elmondás. A dráma megírva, nem lehet kizárólagos for-rása az alkotó képzelemnek — hisz akkor sohasem le-hetne az író félreérteni, s a tehetségtelen színész is könnyen, hézagtalanul elismételhetné az eszmét — mint ahogy a kintornán akárki is eljátszhatja a benne rejlő zenedarabokat. A szerep egy teljesen elvont, élettelen eszme, melyet sokan akarnak életre kelteni, eredmény-telenül. Mert ez csak új, teremtő elvekkel lehetséges, s a mi még hozzá megkivántatik: a teremtés anyaga.

A teremtés anyagát a színész tapasztalatai és képzelme adják. A képzelem az embernek veleszületett tehetsége, de pusztán magától nem működik, hanem a tanulmányok és tapasztalatok élesztik, erősítik és frissítik fel alkalmi-lag újból. Sőt a képzelem csakis a tapasztalatakból táp-lálkozik. Az emberi véges ész csak olyat tud elképzelni, a mi emberileg lehetséges. Még a mennyországot, poklot, sőt magát a Mindenhatót is földi fogalmaink szerint ada-tott elképzelünk; a ki a föld fogalmain túl erőlködik, az megőrül. Én hiszem, Shakspere Learje, Hamletje ott járt-kelt London utcáin; ámbár a mi még valóbbszinű, sokszor volt ő maga hasonló hangulatban — mert hisz a legmagasztosabb typut nem a kül-, hanem a belta-pasztalatokból, saját élményeinkből merítjük.

Többször és most újból kell ismételnem, hogy a drá-mairó műve a szó. A szó azonban csak eredmény. Ez eredményt az állapot szüli. Az író nem ad a színésznek állapotokat, csak szavakat. Az írói és színészi képzelem-nek és tapasztalatnak különböző iránya van. Ha az író átél valamit, a mit később fölhasználhat, az a gondolat, — a színész ellenben az állapotokat jegyzi meg magának. Mivel a színészi fantázia ennyire sajátlagos irányu és anyagu s ennyire elüt a többi művész tapasztalati mód-szerétől; mivel továbbá e képzelem a folyton kutató, bi-rálva vizsgált tapasztalatokon alapszik s csak oly hosz-szu fejlődés után alakul műtárggyá, mint a költőnél, festőnél: megérthető, ha a színészt nem a pusztán átérző művészek közé sorozzuk, hanem teremtői egyéniségét elismerjük,

A színészi képzelem természetesen a költeményből in-dul ki, mert hisz az eszmetárgyhoz kell alkalmazni a tapasztalatokat. De a költemény csak bizonyos themákat ad a színésznek, melyek őt gondolkodóba ejtik s ha az eszmétől eltérne, ellenmondásaira figyelmeztetik. Így van e a többi művészetnél is. A festő is készen kapja tár-gyát az életből és hagyományból; az alakítás elveit is átveszi a multtól. Tárgya a mennyire munkára serkenti, szintúgy irányozza, izgatja. Ugyanily módon támogatja a színészt a költő — de csak is az eszme tárgyával — azontul megköveteli a színésztől, hogy új anyagot teremtsen, melyben az eszme testté váljék. Ez anyag az eleven érzelem, melyet a színész a maga érzelmvilágában szol-gáltat az eszme megtestesítésére. Mivel a színészet, mint minden művészet, látszat csupán, a színész a külvilágból

kénytelen bizonyos neki nem sajátos állapotokat magába átoltani. A színész önmagából és az életből meríti a látzatos élet tüneteit. Vannak bizonyos állapotok, melyeket az ember a színpadon csak is úgy ábrázolhat igazán, ha azokat maga is átérezte. — Prévillé, mult századi kitünő franczia színész mondja emlékirataiban, hogy a színész minden, önmagán nem tapasztalt érzelmet elprodukálhat, csak a szerelmet nem. Ugy hiszem ez állítás megczáfolhatatlan is. Nincs lelkiállapot, kedélyhangulat, melyet az, a ki valaha szeretett, a szerelem fázisain át ki ne próbált volna. A szerelem az indulatok minden körét felizgatja. Az ember tetteheti magát addig, amíg a legigazabb érzelmekre nem jut a sor. De a gyöngédség, rajongás érzelmeit a ki át nem élte, látszatukat sem adhatja: e látszatot csak maga-magán lesheti el a színész. A mélyebb érzelmek általában csakis az öntapasztalatok emlékére gyulnak ki színpadi kedélyünkben. A ki valóban nem élte át a mellőzöttség, reménytelenség, önmagán való uralkodás nehéz keserveit s a lázadó emberi jog féktelenségét: alig lesz képes az ily tárgyú költői eszmét ujszerű képzelemmel kiegészíteni. Hogyan éledhetnek fel a színész saját, magánérzelmei, melyeknek az ő életének érdekeltsege adta a tárgyat, oly tárgynál, mely a színész személyiségét nem érdekli? Igen egyszerű okból. A színész lehet igen kegyeletes, saját érzelmeit és emlékeit tisztelő ember. De annyira megszokta az emberi magatartás tüneteinek aprólékos megfigyelését, (még sétálva, szórakozott állapotban is) hogy e megfigyeléstől a legközelebbi személy, t. i. önmaga sem lehet ment. A művészetétől áthatott színész folyton látni véli önmagát tükrök nélkül is, nemesak akkor, ha mással van, hanem ha magában marad. Ha valamely öröm, vagy gyász éri, ha feldühödik, felörvend, még oly önzetlensége daczára s ha még úgy haragszik is önmagára, figyelmére méltatja, minő lüktetésekben dobogott szive a felindulás alatt. A legszentebb kegyelettel viseltetik emlékei iránt s ha még úgy nem viszi is színpadra szándékosan: egyszer csak azon veszi észre magát, hogy úgy tör ki, úgy zokog, a hogy valamely benső pillanatban maga cselekedte, vagy egy kedves hozzátartozójától látta. Szóval a színészi érzelem anyaga első sorban az önmaga által átélt érzelem. És a kiből nincs igazi nemesség, jóság, vallásosság, a ki nem lelkesül a nemzeti multon és nem szereti hazáját, az a színpadon sem indul meg a költői eszme e nemű pillanatain.

A színész azonban igen alanyias művész, ha csak a maga hamar kész hajlamait törekszik megszólaltatni. Lehet a szerep nézeteinktől elveinktől, érzelmeinktől teljesen elütő s mégis magasztos műtárgyul kínálkozik. A színész legbecsületesebb jelleme daczára ádáz, cselszövő gazokat kénytelen alkotni. Bizonyos, hogy ezek lelki sajátságainak meg kell lenni a színészben. Mert hisz a gazság is emberi tulajdon és csak a jó véletlen áldása, ha mindenkünkben ki nem fejlődik. A színész a benne ki nem fejlődött tulajdönt eszmetársítás utján teremti meg, úgy amint azt az életben nyilatkozni tapasztalta. A nagy indulatok szokott chablonja onnét van, mert a színészek ritkán figyelik meg az élet e rejtettebb mozzanatait. Ellesik azt ami szembeötlő: a kurjogásokat, járási, mozgási módot, a maszk különösségeit, a részegséget, a kórházi jeleneteket: de a lelki vonatkozásokat, a mik kevésbé szembeötlők, érintetlen hagyják. Szónokolnak, természetietlen hang- és kézlejtéssel — de nem tanulmányozzák a szónokot, kitől pedig annyit tanulhat a színész. Mert a szónok az élet művészebb alakja csupán; tárgya emelkedett, s mivel e tárgy az övé és átérzi, oly saját-

szerű hanghordozással és mozgással adja elő, melyet egyenesen tárgya ihlett meggyőződése sugall neki — a nélkül, hogy tudna róla. Színészeink panaszkodnak a monolog természetellenességei ellen, holott annak előadását elleshetik az életből, ha valamely velük beszélő egyént, ki igen elábrándozik s a körülötte levőket feledi, megfigyelnek. Csakhogy persze ez csendesebb állapot s kevésbé kelt figyelmet.

Mentől ideálisabb a színpadi szenvedély, annál nehezebb adatait az életből ellesni. Mert az életben az eszményi csak pillanatra felmerülő s akkor kell megragadni. Egy részegségi jelenetet, toasztot, valamely pedans komikus alakot, eredeti kaczagást gyakran, hosszasan tanulmányozhatunk az életben is és sokszor csekély módosítással színpadra is vihetjük. De valamely fenköltebb jelenetet az életben művészi egészben lefolyva alig szemlélhetünk. A színpadi ember művészi ember és ellenmondásba nem keveredhetik. Az életben gyakran a legfenségesebb alak váratlanul prózai; valamely megdöbbentő kitörést sokszor talán egész életünkben valami káromkodásban vagy épen egy közönséges egyéntől hallunk, a kinél az a percznyi fenköltség után vadságba, vagy laposságba csap át. A felnőtt, intelligens embernél ritkán is áll be a szenvedély felső foka, mert uralkodik önmagán. Azért is az önmagán épen nem uralkodó gyermek, sőt állatok, mint melyek csekély ok miatt magukon kívül tombolnak, alkalmasak a szenvedélyek megfigyelésére. De a nyugodtabb állapotok és hajlamok megfigyelésére is éles szem kívántatik, mert ezek is csak pillanatra jelentkeznek sajátyszerűben. Pl. a hizelgő, tettető ember modora sokszor annyira a benső nemesség látszatával bír, hogy alig jutunk arra mikép Tartuffe avagy Kallósi uram mintaképével szoritunk kezét, vagy koczintunk poharat. A tragikai színész csak ily elszórtan, hosszas tapasztalás után gazdagítja képzelését; természetes, hogy ez adatok részére csekélyek, kevesek és mire azokat nagy kritikával, leleménynyel müegészszé rakja össze, ebben nem ismerhetünk a köznapi életre. Holott a vigjátéki színész önmagát és az életből vett genremegfigyeléseit, csekély eltérést leszámítva hiven viheti színpadra. Sok szerepben elég a színész természetes humora, komikuma. Vannak színészek, kik az életben is enemü alanyiaságukat produkálják s nappal csakugy mozognak, járnak-kelnek, csakoly szellemesek, vagy komikusok, mint este a színpadon. A nagy jellemszínész Egressy is elárulta napközben méltóságos, sőt feszes modorával, hogy hősöket, diplomatákat szokott ábrázolni, de pl. Brankovics fájdalmát nem vihette át az életbe — aminthogy ő sem találta azt az életben úgy, hogy készen vihette volna a színpadra. A hozzá hasonló nagy alkotó csak az életben alany, a színpadon pedig tárgy; a vigjátéki színészek többnyire a színpadon csakugy alanyok maradnak, mint az életben. Mindezek után én nem osztozom azok nézetében, kik egy nagy vigjátéki színészt, azért, mert maga szakmájában nagy, egyenlő rangba helyeznek egy nagy tragikai színésszel. Amaz eleven kedélyének ösztönével másolja az életet, emez képzelméből alkotja oly jellemek életét, melyet sem önmagán sem a közéletben el nem leshetett.

A színészi képzelem eszmetársító működését igen meg eleveníti egy-egy nagy színész látása. Mert ilyenkor látjuk azt, hogy mily öszszeköttetésben és hol használja fel a színész, az életben szórványosan fölmerülő ritkább mozzanatokot. Látjuk azt továbbá a nagyoknál, hogy hol, milyen helyeken teremtett képzelünk leggazdagabban és hogy ezáltal nyert-e az alak egysége, sajátyszerűsége. Nem tudom más is volt-e úgy, de azt tapasztaltam, hogy a

mily világot gyújtó mérhetlenül növelő hatással vannak a nagy minták fejlődésünkre, képzelemük fénye ép úgy el is bágyasztja pillanatra törekvésünket. Ha láttam volna Rossi világraszóló Learjét, tán nem is mertem volna betanulni — aminthogy XI. Lajosa után elmúlt a bátorságom e szerepet tanulmányozni, oly kápráztató képzelemmel lett az általa megalkotva! Az ő szelleme ez alak legmélyére is bevilágított s az epigon lámpája oly nevetéses volt, mint egy szál gyertya meggyújtva fényes nappal. De ha már valaki eljátsza a szerepet a nagy minta után, maradjon annyira önérzetes és önálló, hogy a maga képzeleméből alkosson. Mikor Rossi itt járt, egy pár ur azt hitte, hogy úgy tanul tőle, ha utánozza; látunk is száználmas Rossi-momentumokat egyre másra. A színészi képzelmet majd oly fokban éleszti, ha valamely általunk betanult kész és biztos alapra fektetett szerepet rosszul játszva, mint ha remekül előadva látunk. Ilyenkor (ha t. i. már a szerepet tudjuk) a hézagosság igen ingerli képzelemünket és felébreszti ambiczióinkat.

A színészi képzelem úgy igazán nemcsak alkotó irányú, hanem kiválóan gyakorlati, ha a mit látunk, hallunk, mindjárt tudjuk is hol alkalmazni. Sokkal biztosabban működik annak képzeleme, a ki tudván valamely szerepet, később időnként el-elles hozzá valamit az életről. Van sok ambicziózus színész aki azonban lusta tanulni és ha szeretné Othellót játszani, arra vár, míg odaadják neki; vagy ha az ő nagyobb színpadán nem játszhatja, kisebb színpadokon sem játszva el kedvelt szerepeit. Az ilyent nem a színpad idealizmusa hatja át, hanem a hiúság, a taps. Egressi örömmel játszotta nagy szerepeit pajtáiban is — mert mindenekelőtt játszani akart. A színpad mindenütt színpad — sőt sokszor — ha egy Molnár játsza és tanítja be Leart, Tartuffeöt, a székely-kereszturi istálló inkább színház, mint a — majd mit mondok, melyik. Az ideális színész a szerepet mindenekelőtt önmagában alkotja meg s csak aztán a színpadon — sőt még itt is, nem a nézőtér, hanem az önmaga által teremtett világ részére a kék mennyországa. Meg kell tanulnunk a szerepet, mert ha tudjuk, van saját világunk, melyben képzelemünk alkothat, vagyis: a képzelemnek tárgy kell, hogy az anyagból alkosson. A festő is lát sok mindent, de ha nincs tárgya soha sem fest képet.

A ki tudja a nagy szerepeket és tapasztal valamit, rögtön tudja, hová, melyik szóhoz való s ha szigorúan odatalál-e; mert hisz egyszerre az egészet áttekintheti és megbíráhatja, az új részlet illik-e az egészbe. — De a mi fő, nem is kell látnunk sokszor valamit, ha nem tudván jól a szerepet, képzelemünk magától gazdagul. Van biztos alapunk és a hányszor gyakoroljuk, mindig teszünk hozzá. Sokszor sétaközben rajta jár az eszünk. Egy gyújtó induló hallása, valamely szellemes egyén dicsérete, egy nagy színész sikerének olvasása föllelkesít, úgy hogy képzelemünk legbecsesebb és igazabb bányája: saját szellemünk nyílik meg és oly tüzrel alakítjuk át a már jól megépített szerepet, mely erőt ad további munkához, reményt a sikerhez, önbizalmat a sikertelenséghez és végül azt a kéjt, a mit csak a teremtő művész képes érezni. Természetes, hogy betanulni mindenekelőtt Shakespere, Calderon, Goethe, Schiller, Katona, Teleki, Vörösmarty, Moliére classikai típusait kell. Minő képzelemvilága van annak, a ki ezeket tudja! És mily gyermekes azé, a ki ezek iránt közönyös.

Eredeti, hogy az ifju kezdőknek nem adnak nagy szerepet. Midőn színésziskolában próbát tettem, nálam is szentségtörésnek vette egy különben geniális színész, hogy Shylockot szavaltam. «Ne játszék uram öcsém! Shylockot.

25 év múlva is jó lesz, ha eljátszhatja. — Csak mondjon valamit, hogy lássuk, minő hangja van.» Csakhogy az én hangom rossz lévén, én szerencsétlen azt hittem, a színészi iskolában főleg előleges foglalkozást és elmélyedést a művészetbe kívánnak s csak úgy a többet.

Dicső kritikuskaink mindig kikelnek, ha fiatal színész nagy szerepben lép föl: «nem szabad a fiatalokat megerőltetni» — mondják. Mintha a nagy szerepet egyszerre, gyakorlás nélkül lehetne tudni. Majd ha megvénül a színész, akkor kívánják tőle, hogy a nehéz szerepet jól játszsa. El is csinálja valahogyan a pojáczeres francia vigjátékon kiképzett kényelmes formáival — formuláival inkább. E formák tisztán alanyiak, mert e korban legtöbbször alig készülnek csak rögtönöznek: pedig a tragoediában nem lehet változatosan rögtönözni. Sokszor évekkal előbb a szerepre készülve sem vagyunk tisztában egy-egy alakkal: hogy lehetne biztos ítéletünk, képzelemünk azon rövid idő alatt, míg a sugó szava fülünkhöz ér. A legtehetségesebb színész ilyenkor hézagossá, száználmasan találgató, kimerülő testben, szegényes lélekben s legfeljebb némi ügyességet mutat — már t. i. léha darabokon elsajátított ügyességet. A nehéz szerepekben azonban az ifju színész egyszerűsége is nagyobb mérvben gyakorolja — nem is lesz az ügyesség, hanem magasabb, változatos routine — mely őt a könnyebb szerepekben segíti s az egész feladatot könnyebbé teszi számára.

Csodálkozással hallottam nagy színészeketől is — kiknek nem ilyen gyakorlatuk volt, hogy fontoskodva mondták, ez vagy az a modern szerepük milyen nehéz, és én ki ifju létemre szavaltam egy estélyen szünet nélkül másfél óra hosszat fáradság nélkül Othellót — miután már egész nap tanítottam — mosolyogtam. Nem volt soha sem igazi nagy színész — mondjuk tragikus (mert ez igényli a legtöbb számítást és képzelmet) ki ne ifjan játszta volna a nagy és nehéz szerepeket. Garrick legelső debütje III. Richard volt, Macreadyé (17 éves korában) Romeo, Rachelé 17 éves korában Corneille és Racine remekei, Lewinskyé 23 éves korában Moor Ferencz, III. Richard, Nathan stb. Egressy eldobta korán a szerelmeseket, másfél évig készült Hamletre és 30 éves korában ő honosította meg Shaksperet. Molnár, Kovács ugyszólván kizárólag shaksperisták. Mit tesz a nemzeti színház? Gyenest tragikusnak szerződteti és Halmi szerepeit pótoltatja vele. Latabárt pedig a kit Halmi szakmájára meghitt (s a melyre úgy látszik hivatott is) öreg epizodokban kallódtatja el. Jászai Marit egész éven át 36-szor lépteti fel: de csak 9-szer tragoediában; máskülönbőn Bozóti Mártakat, Zikkákat játszva e fenomenalis tehetséggel. Nagyszerű Borgia Lucretiáját 2-szer játszatta el vele, mindössze; midőn Sarah itt járt és tisztességesen fölsült Phaedrában, a nemzeti színház nem merte megmutatni, hogy a mi Phaedránk lülönb. Így aztán e nagy tehetség ifjan elkallódik és folyton csak belekezd Phaedrába, Roxaneba stb. Nagy sikerei mindig vannak, de minálunk csak a Fédorák, stb.-ek tökéletesithetik magukat. Ha a mi Phaedránk nem volna Magyarországon, úgy más színházakban kárpótolhatná magát. De fájdalom! A dicső operette- és francia ledérséget kedvelő közönség üresen hagyja a színházat, ha a jelenleg egyetlen tragika-stílszerű, fenkölt alakításait bemutatná. Egyszer Sz.-Fehérvárról már másodnap haza kellett jönnie. Az «ember tragoediá»-jában, melyben nincs is valódi jellemfejlesztő tere, sokan nézték Budapesten és Kolozsvárott — mert e remekünk igen látványos darab. Aztán még engem megtámadtak, kérdőre vontak három év előtti abbeli vádamért, hogy a magyar nem drámai nemzet!

Jászai mostoha példája azonban gyujtsa föl a magyar színészt, hogy azért maradjon hű a valódi fenkölt műzsához. Ha e század nem is teszi boldoggá, bizonyára benső világa boldogabbá teszi őt, mint a léha üres divat-darabok légköre tenné az illető ünnepeket. Kezdje az ifju színész mindjárt nehéz szerepekben s így később nem fog kísérletezni, akkor, midőn már késő tanulni s azt játsza a legkitünőbb tehetség is, a mit neki adnak; holott a képzelmét nemes föladatakon táplált művész maga korlátlanul teremt nemcsak szerepkört, hanem magasabb repertoirt is.

Ha már az életből oly nehéz ellesnünk a kedély mozzanatait, még nehezebb azon művészies eseményekből, melyek az élet mesterséges másai. Ilyenek a képzőművészetek, költészet, történelem.

Sokszor olvassuk és halljuk, mennyit okulhat a színész a festményből, a szoborról. Én nem tudok ennek oly súlyt adni. Mind e művészetek nemesítik a színész kedélyét, izlését, de sokkal csekélyebb mozgásban tüntetik föl az életet, semhogy a színész, ki egy perc alatt annyit változhat, hogy 10 kép vagy szobor tárgyául szolgálhatna, különösen éleszthetné képzelmét, a képen avagy szobron. Az a mozdulat, melyet itt föltüntetve lát, csak egy igen kis része az élet pillanatának és lehetőleg a mozgás kezdetét, végét tárgyalja, mert hisz a tetőző mozgásra hiányzik a valódi mozgás föltétele. A színészre nézve veszedelmes lehet a kép tanulmányozása, ha annak mimikai tanulságait alkalmazza. Pl. az attitude, melyet a kép mutat, csak egy észrevétlen perczig tart az életben: ánde a képzőművész-hajlamu színész kezét, vagy lábát továbbra is mozdulatlanul kinyújtja; holott már az ember kényelmi és beszédéhez hajló ösztönénél fogva az illető mozdulatot abban kelle hagynia. A német színészet történetében igen modoros korszakot képezett a weimari iskola, melyet a képzőművészetek nagy theoristája Goethe alapított meg a színpadon.

Azonban tény, hogy némely lángelme a merev vászon és márványon is, bár nem ábrázolhat folyó mozgást, úgy a jelen és jövő közé tudja helyezni az eseményt, hogy vagy a múlt vagy a jövő mozgását képes sejetni. A színész a kép és szobor némán kifejezett szenvedélyeiből sokat tanulhat. Ilyenek ama remekművek, melyek szerényen a mozdulatlanságban jellemzik az életet és jobban mint azok, melyeken a kép és szobor hatáskörét a művész túllépte és folyó mozgást próbál festeni, vagy faragni, de csak kezdetét ábrázolja, mert hisz a folytatás nem áll hatalmában. Ily magasztos példák: Rafael gondolkozó tudósai (Atheni iskola), Munkácsy Krisztusa és Pilátusa, az antik Laokoon végtelen szenvedő vonásaival.

A drámán kívül csak az elbeszélés képes — ez is csak leírólag — az élet egymásutániságát, a folyó mozgást és hangot feltüntetni. Az elbeszélés költött és való lehet. A költött elbeszélésben, hova a kisebb-nagyobb epikai művek és a regény tartoznak, inkább a folyó és szövevényes esemény jellemeztetik, mint az egyének. Nem minden író írja le oly passzióval az egyes alakok mozdulatait, melyek a lélekállapot változásait mutatják, mint Turgenjev. A való elbeszélés vagyis a történelem az egyén jellemzésére természetesen nagyobb súlyt fektet. De mivel a történetíró szemében az egyének csak annyiban van értéke, a mennyiben az egyetemeshez viszonyban áll s valamely eszmét képvisel: természetes, hogy a történeti alak személyi jelensége alárendelt dolog az események folyamában. A történetírás naiv korában, Herodotnál (VIII. kv.) még sokszor találunk ehhez hasonló körülményekkel bíró,

a történeti eszmén kívül eső epizódot: «A spártai hirnök Xerxes színe elébe lépven, mondá: Oh médok királya! a lakedaemoniak elégtételt kérnek tőled azért, hogy megölded királyukat... Ez pedig mosolyogván, hosszabb hallgatás után, Mardoniusra mutatván, mondá: Ez olyan elégtételt ad nekik, mely hozzájuk illő...» De már ma az epizódok kétkedő elvetése korában, Mommsen-nál ritkán akadunk oly, helyzetet és egyént festő mozzanatra, mint midőn ott, hol Mariusról, ki pártfeleit lehagyta a senátus által konzultatni, (mert nem mert fölszólalni érdekükben, bár ő volt a főbünös) röviden ezt írja: Marius sötéten hallgatott.

A színész képzelmét a történelemnek csakis ez aprólékos leírásai élesztik. A fönnebb egyszerűen leirt magatartásból, hogy t. i. Xerxes mosolyog és szünetet tart, Marius sötéten hallgat a színész figyelme a nyugodt fölényü iróniára s a hallgatag, dermedt gyávaságra irányzódik. Mint történeti jellemzés mindenesetre fontosabb, ha Mommsen azt mondja Caesarról, hogy mindenekelőtt államférfi volt, de a színész egy Mariusféle caesari epizódnak nagyobb hasznát venné s azért a naivabb Suetonius (Caesar életírója) jobban éleszti érzelmét. A színész műve, a jellem nem a mozdulatlan kész eszmében, hanem a mozgó, pillanatról pillanatra fejlődő eszmében áll. Nála az ember csak perczről-perczre, a megszületendő összeselekedetnek csak egy kis részét cselekedve jelenik meg. A cselekedet számtalan apró mozzanatban fejlődik nála és valamennyi egyenkint egyuttal a cselekvőt is jellemzi. A közönség sem a cselekedet összegezőiből, t. i. a szavakból, hanem a színész magatartásából győződik meg: jól játszott-e, vagy sem.

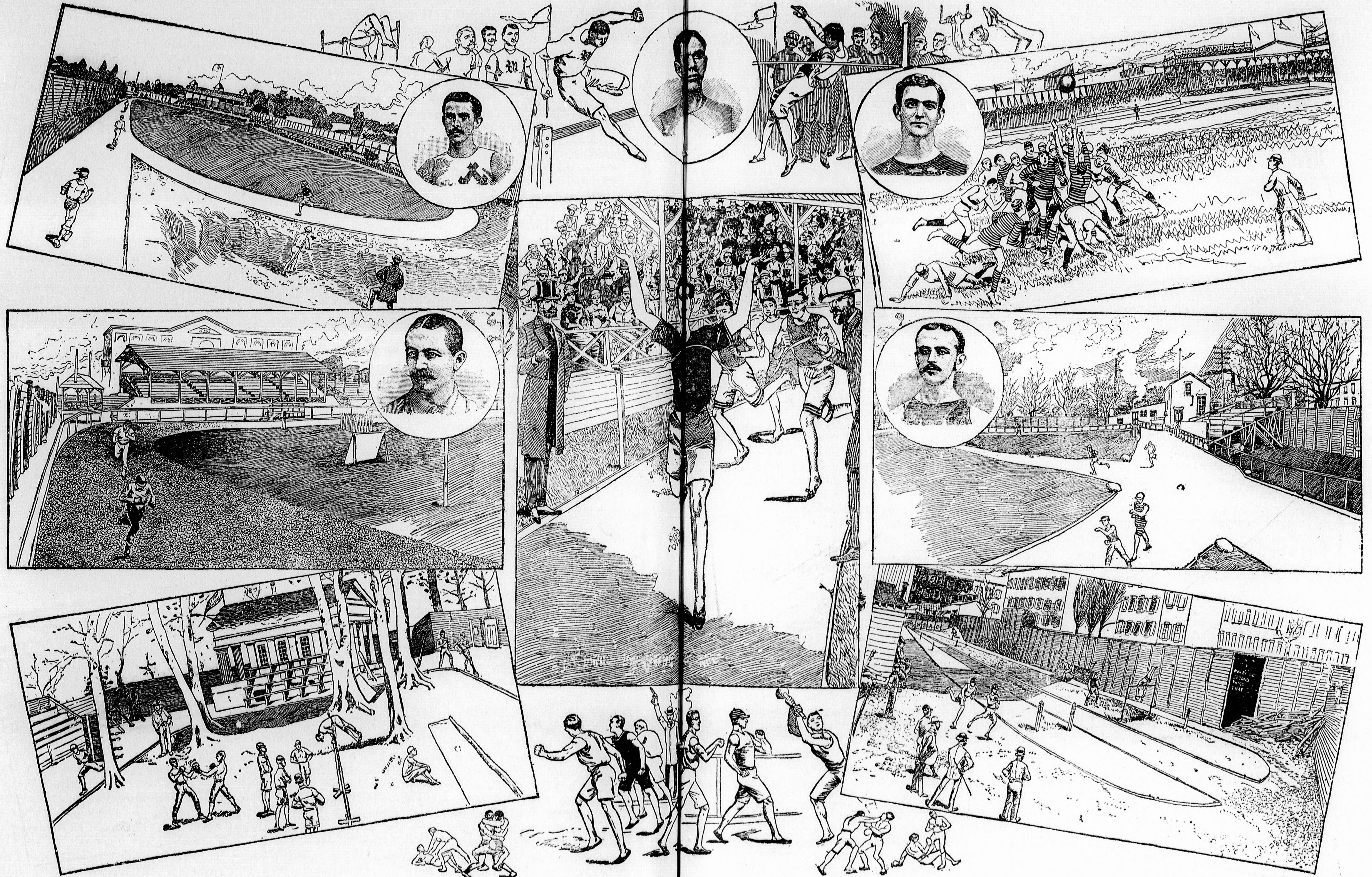
A színész az általános jellemzésekből von ugyan történeti, de nem színészi tanulságot. Mert ő mindig az érzékelhetőről vonja el az általánost, de már fordítva, t. i. az általánosról az érzékelhető alig következtetheti. Pl. Caesar fönnebbi általános jellemzése annyira elvont, hogy ebből a színész nem következtethet Caesar személyére, mert ama tanulság C. külsejével, szenvedélyeinek kifejezésével nem függ össze, sőt bármily kedélyű, erkölcsű egyénre is ráillhetnék.

A színész történetírója, a kritikus tehát szintén ne általánoságokkal, hanem mozzanatok leírásával örökítse meg a színészt, mert az utóbbiból kiviláglik az általános is, de ebből az érzékelhető soha sem.

A történelem olvasása tehát a színész részére gyenge pótléka a képzelemnek, mert halvány képe az életnek, és az egyén eszméjét nem fejlődésében, hanem készen adja, nem a tünetek processusát, hanem megszüntét: a kész tanulságot. Az ily elvont tanulságokat némely túlbuzgó történelem-színész hajlandó történeti szerepeibe bevinni. Ő neki nem elég Shakspere történeti jellemzése, hanem esetleg a történelemét viszi be a jellembe — a mi sokszor téves eljárás.

A drámai Konstantin pl. zsarnok, démonias — valamely egyháztörténet ellenben jámbornak tünteti föl: s tán a színész még e történeti tanulság folytán hajlandó érzelegni is a fönnebbi alakban. A színész szerepében nem tekintheti a történelmet, mert az illető tört. vonatkozások a szerepben meg vannak s ha nem volnának, idegen elemek ellenmondást idézhetnének elő.

Van azonban egy más ok, mely a színészt minden egyébnél inkább ösztönzi a történelem olvasására. A modern életben a szenvedélyes akaratot korlátozza a szükség, az osztályok egyenlősége s a helyzetünkbe való belenyugvás. Hisz a modern szerepekben is pathos helyett csüggedés, pityergés, óvatos gúny, illedelmes szarkazmus

Fiatalizmok.

járja. Az élet elemies, hatalmas szenvedélyeit az ember a multban találja meg. Továbbá a multból a történelem nem képes az embert aprólékos prózaiságában jellemezni hanem legfeljebb tetőző, jelleme határozottabb színeiben tűnik fel előttünk. Ezért a multban a jó és a rossz ideálisabbnak tűnik fel, mint a jelenben, hol még a nagyság iránt is elfogultakká válhattunk kicsinyes fogyatkozásai miatt, melyeket a jövő embere távolság miatt már nem fog észrevenni. A multból csak az marad fön, a minek eszmei értéke van és miután a színész az embert eszmeiségében tünteti föl, érthető, miért foglalkozik minden jóra való színész rajongva a multtal, mely nem a jelen tökéletlen forrongását, hanem az eszmék classikai bevégzettségét, örök hatalmát tanítja. *Rakodeczay Pál.*

Régi emlékek.

«Magda, Magda! valaki mintha járna az ajtón. Ugy tetszik, mintha csengetyűszót hallottam volna. Vagy csak az egér futott át az ajtóközön? Nem! Mondom, hogy jár künn valaki; és az éjszaka olyan koromsötét, a szél besüvit a kulcslyukon; eredj fiam nézz ki egy kissé, hiszen látod, az Isten áldjon meg, hogy mozdulni sem tudok. Ez a köszvény... ez az átkozott köszvény...»

Beteges köhögés szakította félbe. Magda a fogatlan vén cseléd zsémbesen emelkedett fel; meggyújtott egy kisujjnyi faggyu gyertyát, mely serezegve tapadt leégett belével a tartó oldalához s azzal nagy komót-czipójében nesztelen léptekkel, álmosan ide-oda, támoltyogva megindult, először a szekrénynek, majd a kandallónak tartva, — egyszer az árnyékát is át akarta rövidlátásában ugrani — míg végre a kis udvarra ért, hol mogorva kedve fékét vesztve keserü szidalmakban tört ki, nyavalyás asszonya ellen, kinek szeszélyeitől pillanatra sincs nyugta.

«Senki! senki! Ajtó, ablak minden jól be van reteszelve. Hogy is jöhetne ide valaki? Csak a szél tördeli az ágakat, s levágja a havat, az ablakokra csapkodva. Ezért bizony kár olyan lármát csapni s felzavarni az embert nyugalmas szenderegéséből.»

«Jól van jól. Magda; kiméj meg, hiszen látod, hogy alig állok a lábamon. Már nincs benned keresztényi lélek, hogy megkönyörülj árva fejemen? Tudhatod, hogy ugy sem tart soká. Itt hagyom már ezt a rossz világot, ne félj, nem lesz a ki zsörtölődjön rád, nem lesz a ki éjjeledet, nappalodat megkeserítse. Persze, persze oh én gonosz lélek a ki mindenkinek utjában állok. Hogy is nem nyel el a föld már?»

S az agg nő csontos öklével verte, tépte ritka ősz haját, arcza olyan kifejezést öltött, mint a zsémbes gyerekeké, mikor az anya megtagad tőlök valamit.

Magda pedig morogva fordult újra a kandallónak s mérges tekintettel méregetve végig asszonyát, mint a pöszögő kása fortyant egyet-egyét, miközben csontos vállait vonogatta, vagy szük homlokát igyekezett minél ijesztőbb ránczokba szedni.

«No bizony. Mintha valaki olyan nagyon áhitoznék a halálára. Hm! talán bizony nekem testálja valamelyik holdbeli uradalmát. Czecz! Ej de jó is lesz. Legalább a két havi béremet is meg fogom belőle kapni, a mire bizony nagy szükségem van, mert ma-holnap leszakad rólam a ruha s az ur is azt nézi. Nagy uri konyhájában is fölkophat biz az éhségtől az állam.»

Látni kellett volna a megdöbbenés, harag és szégyen azt a vegyülékét, mely az öreg asszony arczát e pillanatban elborította. Idegesen kapott fekete mankója után

s a mint a szőrekepott kanavász divánról, melynek középső varrásán kibugygyant a fakult tehénször, felegyenesedni próbálkozott, kinyujtva csontos, ránczos ujját száraz köhécselés közt rikácsolt, hogy majdnem megfuladt bele:

«Magda! maga, rögtön el fogja hagyni a házamat. Én parancsolom, én özvegy nagybojtori és remeteházi Bojtor Tamásné, a ki ilyen elvetemült perszonát nem akarok többet egy pillanatig sem házamnál tűrni. No nézze csak az ember! Mondom, takarodjék, de rögtön szedje össze motyóit s a szemem elébe ne kerüljön soha többet. Haszontalan gonosz teremtés!»

Kandalló párkányán hasaló kövér, nagy fekete kandur felriadt a szokatlanul erős hangra s a mig ásítva nyílt bajszos szájából kilógott piros nyelve, hátát sarlóvá görbitette s odasuroolta kóczos fejét a vén cselédhez. De Magda most nem ezirógatta meg hizelgőleg érdes tenyerével, hanem nagyot ütött rá s azzal daczosan hátraszegett nyakkal megindult, hogy összeszedelőzködjék.

«No, mond! El is megyek ám. Legalább megszabadulok már ettől a kiállhatatlan nyügtől. Mert sohse féljen van ám tiz helyem is, egyik jobb, mint a másik. Aztán miért is ne mennék el? Persze előbb kellett volna nekem már tennem. De hát nem a markomból eresztettem ki a szép szerencsét, mikor a szomszédba hittak, a fiatal nagysás-asszonyhoz, a ki egész télen át Pesten lakik, s a kitől a multkor is azt a nagy szóttos kendőt kaptam ajándékba, tetszik tudni? a mit csak tegnapelőtt vittem a zálogházba, mert kimondom áperte, hogy nem volt pénze, a mivel kifizesse a tejes-asszonyt. Ugy, ugy! No már elmegyek s megvan. Legalább nem lesz senkije, a ki itt dédelgesse, maradhat magának, ha épen tetszik.»

«Jaj jaj jaj! — nyöszörgött az öregasszony fektében henteregve, mig arcza kékre-zöldre vált: — jól van jól. Irgalmazz már szegény hitvány fejemnek. Hiszen tudom, hogy megölhetsz, ha akarod. Miféle virtus is lehet abban, megölni egy nyomorult férget! Oh Magda, Magda! Nem vagy jó lélek, nem vagy keresztény. Menj, menj, csak minél előbb.»

E közben Magda is elkészült pakolásával. Összebogozta egy szennyes kendőbe mindenét: fésűt, szappant, tüt, czernát, néhány rongyos Kossuth-bankót és semmire sem jó apró foszlányokat, melyeket azonban mind a legnagyobb gonddal gyöngyölgetett össze, mintha ki tudja minő nagy értékeket képviselnének. Egy kissé huza-vonával járt biz az, restelkedett is nagyon meg aztán akadtak tárgyak — egy-egy ollócsupor, ing, kulcs vagy gomb, melyeknek illetőségét is meg kellett elébb állapítani tiz, husz év előtti idők alapján. Ezek aztán tárgyalásokra vezettek a két érdekelt fél közt, melyeknek vége rendesen az öreg nő egy rövid elszánt megjegyzése volt: «Jól van, jól, vidd, csak menj Isten hírével.»

«Menjek! Hm! Hátha csak azért se mennék? És nem is megyek; punktum.» pattogott Magda sértett önérzettel. «Nem én egy tapodtat sem, mig hátralevő béremet meg nem kapom. Két és fél hónap, meg aztán a nagykendőm; lássam a pénzt, aztán kvitt.»

«Magda! Én, özvegy nagy-bojtori. . . . .»

«Tesz is az valamit» feleselt Magda nekipirult arczál. «Engem sem a gólya költött ám, tudja meg. Az apám uradalmi kasznár volt tul a Dunán, s az egyik hugomat fiskális birja maiglan is Losoneczon. Nekem a pénzem kell, s akkor megyek.»

Özvegy Bojtor Tamásné feltápáskodott a divánról, melyen reggeltől estig pihenteté nyomorék tagjait, s nagy

posztó papucsokba bujtatott lábát nehezen vonszolva maga után a kasztni felé indult, melynek lekopott aranyozásu zárába rozsdás kulcsot illesztett be.

«Jól van Magda, ki fogom fizetni. Igen igen, mondom, ki fogom fizetni.»

Azzal nekifogott turkászni a mindenféle lim-lom közt, mely egybe-gyömöszölve tölté be a rozszant fiók üregét. Az évtizedes por nehéz szaga fojtón csapott ki a szelőlözetlen zugból, hol pörkölt kávészemek, czukormorzsák, avultas receptek, számlák, ó-divatu szalag- és csipkefodrok vegyültek el narancs- és kenyérhéjjal, törött legyezők lapjával, régi levelekről lemállott rézporral csinált virágokkal s mindenféle rozszant és értéktelen holmikkal, melyek valaha nő-diszül szolgálhattak, ma azonban csak egy lekopott élet hitvány hulladékai voltak. Hanem pénz — az sehol sem akadt. Hiába! szegény özvegy ládafia szegénységgel van béléllve. Pedig Magda már ott állott, fejére borított, szinehagyott nagy kendővel, hóna alatt szorongatva összekötött kis batyuját. Nem mert asszonya szemébe nézni, valami szorongatta azt a durva, kemény cseléd szívet, mely olyan volt, mint a fekete cselédkenyér; csak hol egyik lábára támaszkodott, hol a másikra, s kitekintett a csunya áprilisi éjszakába, mely vad szélrohammal villogott a szemébe. Benn az óra ketyegve lóditotta hosszú inga-nyelvét, majd hosszan felhorkolt, s mintha mondani akarna valamit, talán egy bucsuzószót, de az is benrekedt poros torkában s álmosan bólingatott megint tovább.

«Mikor is jött maga?» törte meg végre az özvegy a csendet. «Nem emlékszik Magda, mikor állott be? Tudnom kell, hogy kiadjam a bizonyítványát. Mai világban már sehol sem adnak helyet, a kiről nem tudják honnan jött, hova megy.»

«Furcsa! — felelt durczásan Magda. Hát nekem kell azt tudnom? Tudom, hogy a szőreghi nagy malom égésekor mult husz éve, annak pedig már jó ideje, hogy a leégett malom helyére az árendás pálinka-főzöt építetett.»

«Nagy idő, nagy idő!» mormogott elmélázva özvegy Bojtor Tamásné. «De megálljon. Nem szent-Krispin napkor állítottam szegény Tamásom sírjára követ? No hát az épen tizenöt esztendőre esett azután, hogy szegény boldogult Tamásom először látogatóba jött a házunkhoz. Emlékszem, hej emlékszem, nem is volt olyan négy lova három vármegyében senkinek, mint a mélyikkel engem repített a boldogfalvi plébánia templomába.»

Magda csak a vállán rántott egyet.

«Ugyan ej no mit beszél össze-vissza? Nem is a tekintetes ur lovai vitték. Hát hogy is vihették volna? Mikor még csak azután vett lovat. Meg aztán nem is a boldogfalvi plébánián esküdött. Hiszen én csak tudom az isten áldja meg. Ekkor dőlt rám a szekérderék — most is érzem a nyomát itt a derekamban, mert olyan sár volt, hogy a fél boldogfalvi utról vissza kellett fordulnunk. Volt ám dolog. A menyasszony nem akart várni, azt mondta nem lesz szerencséje, pedig én tudom, hogy egyéb baj volt ott. A há! mondok — ti Magdát akarjátok elbolondítani. No jó. Hát én azért is megmutatom, hogy mindent tudok.» Ott voltam ám a kertbe... hehe!

Nem folytathatta. Egy öreg csontos kéz fogta be erőszakosan a száját.

«Hallgat-e mindjárt? Ej, ej, csunya Magda, czudar Magda! Hát illik-e az ilyent mindjárt kipletykázni? Menjen! Ha valaki meghallotta volna,» — s leányos szeméremmel, pajkos kaczársággal eltakarva arcát addig ne-

vetett szakadozott, öreges nevetéssel, míg a könnye is kicsordult.

Valami friss tavaszi, fuvallat feltárta az ajtószárnyat s rózsák, ibolyák illatát hintette el a kis szobában, melynek nehéz levegőjében aranyos derübe olvadt minden tárgy.

«Magda! keresse, ki a zöld selyem menyegzői ruhámat.» Parancsolá tréfás szeszélylyel az öreg dáma, míg a szobán végig tipegve, az Aurora egy románczát dudol-gatta magában a Himfy dalnoka szövegére.

Azután egy ócska, poros, szakadozott kalendáriumot emelt le az almáriom tetejéről s reszkető ujjakkal lapozott benne, néha egy-egy kitörő könnyet morzsolva szét ránczos szemeiből, mi közben boldog álmudozással rebegé:

«Ugy van, ugy; szent Krispin napkor. A virágok olyan édesen illatoztak; a hold belesütött a tó ringó vizébe, aztán egyszerre felhővel takarta el magát... Hehehe! Az a buta hold! Magda, Magda, maga nagy selma! Olvassa, mert ezek az én haszontalan szemeim nem akarnak már látni se.»

És odabökte görcsös, sovány ujjaival a vén kalendáriumot, melynek tiszta lapjáról szeszélyes asszonyi be-tükkel odavetve, már-már alig kibetűzhetőn ez a pár szó állott:

«Szent-Krispin napja 18... Tamás ma megkérte kezemet. Az esküvő két hét múlva, kikötöttem, hogy Magdát magunkkal visszük az új háztartásba.»

«Lám, lám, tehát mégis szent Krispin napja» — bólintgatott szelid mosolylyal ajakán Bojtor Tamásné. Azután odafordult az öreg cselédhez s pajzán titkolódzással fülébe sugta.

«Van-e még egy kis czukrunk, Magda? öntsd fel fiam azt a theát; ma mulassunk.»

V. B. S.

S P O R T.

Versenyek után.*)

Fáradtan, kedvetlenül üldögélek verandámon, egy karoszekében. Elöttem a szőke Duna, zakatoló, füttyentető hajóival, följebb a Margitsziget, azontul pedig egy vékony, tündöklő, ezüstfonál, hátterében a kéklő vácsi hegyekkel. — Egyszerre csak egy dunaparti udvarból valami pajkos vagy ügyetlen kéz, egy tarka papir-léggömböt ereszt szabadon. Vidáman, minden izében remegve, emelkedik az fölfelé, szemeim nevetve követik légi útját — de ó balsors! horpaszai beesnek, lötyögő teste ingaszerű mozgásokat visz véghez, úszik, rézsút lefelé úszik, aztán a Ganz gyár háta mögé besüllyed, eltűnt!

Az ügető versenyről jöttem haza, arról gondolkozom:

Beh irigykedve is emlegették a bécsi sportlapok, a pesti ügetőversenyek új propozícióit! Kaptunk ám vadonatúj versenytér, négyforintos tribünt, tágas gyepet, számos díjat, így méltán remélhettük, hogy a külföldi neves ügetők, látogatásaikkal meg fognak tisztelni. S hogy vagyunk a nagy dicsőséggel?

Pályánk kicsiny, a tribün drága, az állóhely kényel-

*) Jelen czikk csupán írója véleményét fejezi ki. Az ügető versenybizottság fölött, a magunk véleményét kifejezni és indokolni más alkalomra tartjuk fenn.

metlen. A két utóbbinak következménye az, hogy a publikum csekély, az előbbinek pedig az, hogy a Bécsben, közvetlen a mi versenyek előtti hetekben, futó lovaknak nem ép a java kerül hozzánk. *Meteor, Cupid, Gramotiey, Gourko, Red Wood, Nograd*, megannyi csillagai az ügető sportnak hol maradtatok?!

A versenyek második napján, ott álltam a birói páholy alatt. Láttam az urakat egyenként fölmenni, be is mutatták magukat egymásnak, úgy a mint illik, és mindenkinek meg volt a maga lova, melyre futásközben ügyelnie kellett. Én részemről valamennyit ösmertem (t. i. a lovakat) s meg tudtam mondani ez *Bay Billy*, ez *Dobrodee*, ez *Malcsik*, és így tovább. De fenn a magasban egyesek sehogysem tudtak tisztába jönni. *Bodorogra* ráfogták, hogy *Dobrodee, Cyclopra* hogy *Bay Billy*.

Azt hiszem 4 évvel ezelőtt Singer «*Tigerjének*» constaltak az urak *oly* recordot, mely minden eddigit fölülmul. *Maud S.* ügetők dicső királynéja, bujj a sutba, te sohasem leszesz képes *2347 métert 3 percz és 6 másodpercz alatt* ügetni! Hát még Frohner lovai? Mily óriási időelőnnnyel nyertek! Persze itt is *csak egy kicsike percz* volt a tévedés, no de ily csekélységre nem is érdemes reflektálni!

És e jury ítéletére nincs appellata. Füst, füst!

Még is látszott az idei versenyeken, hogy lefelé megyünk mint a könenyétől megszabadult léggömb. Ha a jó Giddings meg nem könyörül rajtunk, tán sohasem látunk helyesen trainirozott ügetőket. Azaz, de hogy nem, fordítsunk csak hátat a pályának s ott látjuk tündökölni a tribune falán *Maud, Aldine, Frank, Jay-Eye-See, Phallas* facsimiléit s valljuk be őszintén, tán nem is járunk rosszul, ha ezekben gyönyörködünk nem pedig a két Eszterházy fogat *érdekfeszítő* küzdelmében az államdijért.

Egy igen magas állásu katona fülem hallatára így nyilatkozott e versenyre vonatkozólag:

«*Micsoda komédia ez? Ha ez így megy, maholnap tenni sem lehet!*»

Mielőtt bezárnám e kis cikket, megemlékezni szándékozom egy szép, hűséges, kitartó ügetőről, melyet halottként sirathatunk, mert idegen országba, idegen gazdához került s aligha látjuk többé a pesti gyepen.

Grey Salem ez.

Még magam előtt látom hófehéren, nyugodtan, a mint szép hattyúnyakát büszkén feltartva, száraz, aczélizmu lábait a walczer behizelgő rythmusai szerint emelgette. Aztán látom a startnál villámgyors indulását, térdelő, nyujtott ügetését, melyhez foghatót nem ismerek, lobogó fehér farkát és sörényét, — gazdáját, midőn a korláthoz sietve, rárivall: «*Grey!*» — erre azt a képzelhetetlen, zergeugráshoz hasonlítható ruscht, melylyel minden ellenfélt megelőzött a cél előtt...és felsőhajtok:

Mc. Phee, a te kezéd alá kellene Gázsit adni!

Ebeczky Béla.

Vadászati hírek.

A Tátra-vidék ismeretes vadásza Máriássy ur a napokban több társával vadász kirándulást tett a magas ormok közt s utja oly szerencsés volt, hogy alig pár órai üzés után egy hatalmas nőstény hiuz esett fegyverének áldozatául. Az eredmény annál figyelemre méltóbb, mivel az elesett vad hasas volt s így anyán kívül még két leendő ragadozótól szabadította meg a környéket.

Hetet egy lövéssel. A köztársasági Franciaország nem fordít oly gondot a farkasok szaporodásának megállítására, mint fordított a császárság. Annak uralma alatt tehát a parasztek szövetkeztek a farkasok pusztítására. Így egy *Coquebrunei* paraszt a napokban farkasokra vadászva, golyója által egy oly nőstény fark-

kast ejtett el, melyben nem kevesebb mint 6 már teljesen kifejldött farkas kölyök volt. Általában a francia parasztek nagy erélyt fejtenek ki a vadászat e nemében s csak egyedül nekik köszönhető, hogy a vidéket sokszor rettegésben tartó fenevadak nem szaporodnak el tulságosan.

Algirban az oroszánvadászatok a ritkaságok közé tartoznak a minek a következése az, hogy a párduczok óriásilag el vannak szaporodva. April havában egy ilyen ragadozó betört a *guesguri* hegyek közt levő egyik juhtanyára s ott pusztítani kezdett. A juhász észrevevén a váratlan vendéget, egyéb fegyver híján, botjával akarta elejteni s agyba főbe püfölte. Egyszer azonban a párducz megsokalván a mulatságot, megragadta a juhászt s darabokra szakgatta. Egy másik hasonló esetről már szerencsésebb volt a juhász, mert pisztolya volt s annak segélyével elejtette a fenevadat. A kormány minden egyes párduczért 40 frank jutalmat ad az elejtőnek.

A híres fajdtyukász gróf Fünfkirchen ez idei vadászatáról írja, hogy daczára a kedvezőtlen időjárásnak a steiermarki hegyek közt felette kedvezett neki a szerencse. Első kirándulása alkalmával alig pár órai vadászat után 3 ritka példányu fajdtyukot ejtett zsákmányul.

Vegyes sporthírek.

A margitszigeti athlétikai versenyt, nem nagyszámu, de igen diszes közönség nézte. A versenyek vasparipa-versenynyel (négy-szer a fürdőház körül) kezdődtek, melyben három versenytárs közül elsőnek Kromatha Venczel érkezett 4 percz 19 másodpercz alatt; másodiknak Mondok József 4 percz 30 másodpercz alatt. A gyaloglásban (egyszer a fürdőház körül) heten vettek részt és Follinusz Árpád lett első, 25 percz 20 másodpercz alatt; második Balogh Dezső 25 percz 35 másodpercz alatt s harmadik kevéssel utána Kaszás István volt. A velocipéd-versenyben (nyolcszor a fürdőház körül) ketten indultak s Mindszenti-Duma Győző lett első 8 percz 14 másodpercz, Kromatha Venczel második 9 percz alatt. A futásban (a fürdőház egy végétől a másikig) négyen vettek részt s első lett Sándor Ákos 14 másodpercz, második Follinusz Árpád 15 másodpercz alatt. Befejezték a versenyeket Vermes Lajos bravouros mutatványai a velocipéden, ki állva, guggolva, sat. forgatta kis térségen velocipédjét s zajos tapsokat kapott.

A versenyeket a díjak kiosztása követte. A versenyjegyzőkönyv alapján előhívott győztesek babér-, cser- és tölgy-koszorukat kaptak a fiatal hölgyek: Baranyai Laura, Bogisich Sarolta, Dáni Róza, Hellebronth Laura, Kelemen Emma, Natter Emilia, Német Hon és Gizella, P. Szathmáry Aranka és Török Sarolta kisasszonyok kezéből. A bájós leánykák kedves zavarral adták át a büszke győzőknek a jutalmakat. Egyikök, a legbájosabb, szórakovoltóságában eltévesztette a koszorukat s egy elsőnek csak második díjat adott, mit a győztes nem volt hajlandó nyugodtan elviselni (pedig abból a kézből s oly mosoly kíséretében még a csalán-koszoru is felért a babérral) s a verseny-bizottság egy elmaradt verseny győzteseinek szánt három koszorúval kárpótolta.

A közönség azután a főhercegi lakhoz indult, hol külön felállított emelvényre s külön díjért a bécsi vivó nők mutatványai folytak le, hat órakor, katona-zene mellett. A nyolcz fiatal leányka felé részben kék és fele részben piros ismeretes jelmezében mutatta be a vitőrrel, törrel, egyenes karddal való vivást csoportban, párosával, sat., mint mult havi szereplésük alkalmával. Ismét Branche Janka k. a. (a multkori verseny győztese), a kis Brotto Mariska (mindkettő kékből) és Swoboda Helén (pirosból) váltak ki leginkább, de az egész vivás és Hartl vivómesternek és segédének vivása is nagy tetszésben részesült.

Vasparipa meeting lesz június hó 8-án Bécsben, mely nemzetközi lévén, abban nemcsak cseh, német és angol, hanem magyar vasparipázók is részt fognak venni. A magyarok ez alkalommal először mennek fel Bécsbe és mint a bécsi Allgemeine Sport-Zeitung, mely a versenyt rendez, írja minden futamban részt fognak venni, így a tiz mértföldes versenyben, a hölgyek díjáért stb. Ugy az osztrák, mint a honi vasparipázó egyesületekben erősen folyik a training a meetingre. A nevezési zárnap már szombaton május 31-én járt le.

A bécsi Derby-napon a totalisateur oly élénk forgalomnak örvendhetett, mint még eddig soha, a mennyiben ugyanis mind a hat futamban 231,000 forintra rugott az egyes lovakra rakott összeg és ebből 81,000 forint a Derbyre esik, úgy hogy a többi öt futam mindegyikére átlag 30,000 forint jut. A bécsi jockey-klub bevételei a lefolyt 22 verseny nap alatt 70,000 forintnál többre rugnak, csak hogy a jockey klub kerek számmal 210,000 forintot ad versenydíjakul, a mihez az állam pusztán 10,000 frttal járul.

Állami lóversenydíjak. A földmívelési miniszterium közelebb huszonöt ezer frankot utalványozott a soproni, kolozsvári és debreczeni őszi futtatásoknál kitűzendő díjakra. Sopronban három állami díj lesz, negyedfélezer, kétezer és másfélezer frankkal. A kolozsvári versenyekre négy díj jut, még pedig három díj két-két ezer frankkal és egy 3000 frankos első osztályú államdíj. Debreczenben végre szintén négy díj jut kiosztásra, még pedig egy 3500 frankos, egy másfélezer frankos és két 2000 frankos.

A bécsi m. hó 29-i verseny eredménye a következő: Trial-Stakes 2000 méter br. Springer G. Millerjung első, Idealist második, Kisbaba rossz harmadik. Harmadosztályú államdíj 2000 frt, 2000 méter. A versenyben Blaskovics Ernő Czimerje és gróf Sztáray Metallistja holt versenyt futottak. Egyezség még nem jött létre. Kétévesek versenye. 1000 forint, 1000 méter. Mayer Arthur Valerianus első, másfél hosszal nyerve, Schlick Ervin Wallenstein-ja második, báró Springer G. Erzsí-je harmadik. Handicap 1000 frt 1200 m. gr. Sztáray Jewess-e első; utána másfél hosszal gr. Kinszky Rudolf Kate-Greenaway második; utánuk érkezett be: Enzesfeld és Czymbal. E futam után egyezség jött létre az államdíjért. Czimer kap 1300 frtot. Metallist a többit. Eladó-verseny 800 frt 1000 m. Prophet első másfél hosszal nyerve, Baltazzi Mezzanin-ja második, Philips Felichonne-ja harmadik. 7 ló futott. Gátverseny 1200 frt, 2800 méter. Batthyány Elemér gr. Loupgarou-ja első, Mr. Wood Wallenrod-ja második, herceg Taxis Engelsburg-ja harmadik. A nyertes ellen támasztott óvás elutasított. Rotunda akadályverseny 1500 frt 4800 méter. Twickel Ágost Runzenbruder-je első, háromnegyed hosszal nyerve, Capt. George Ancona-ja második. Madár elbukott.

A bécsi lókiállításán a jutalomdíjosztás gr. Falkenheym földmiv. miniszter jelenlétében ment végbe. Az udvari istállóból kiállított 18 ló nem pályázott. A következő díjak osztattak ki: Tiszteleti okiratok: a stadli állami méntelepnek 6 méncsikóért; a troppau áll. méncsikó-udvarnak 3 méncsikóért; a gráci állami méntelepnek 8 ménért. Ő felsége a király tiszteletdíja - Oeszelt R. lovagnak (Bécs) az I. sorozatban kiállított négyes fogatáért és két paripájáért. A trónörökös Rudolf főhg ő felsége tiszteletdíja: br. Seidlernek (Würmla), saját nevelésü, Przedwit és Gamecocktól származott kétéves ménékért s a Seducteurtól eredt két éveskancaáért, melyek a II. sorozatban voltak kiállítva. Albrecht főherceg tiszteletdíja: Gr. Festetics Tassilonak, Emir 3é sárga ménért Lanciotól és egy félvér kancától, az I. sorozatban kiállítva. Az ausztriai Jockey-Club tiszteletdíja: br. Honrichs Kunónak Turco 3é pej deres ménért. Klobusitzky lovag tiszteletdíja: Nádosy István és Kálmán uraknak (Szt-Lőrincz) négyes fogatért. Az arany érem: Riedl Mátyásnak (Seekirchen) kétéves ménékért. Bécs város 20 es. arany díja: Schreiber Severinnek (Döbling) 10 nori mén collectiv-kiállításáért. Bécs várostól 5 es. arany díjat nyertek: Prossenitsch J. Grammanits Gy., Kunert A., Sandbauer J., Grosz és Reichl József. A nagy érmet nyerték: hg Eszterházy Miklós, gr. Attems J., Pösl K. hg Lubomirski, Osztasewski lovag, Nussdorfi sörgyár, Singer Miksa, Schlesinger Vilmos, Kluge hadnagy, Skallak Ferencz, Braun Salamon.

Az angol Derby-verseny igen érdekes volt. Sir J. Willoughby Harvester-e az utóbbi napokban annyira megsérült, hogy ebből az okból figyelemre se méltatták. A fogadási jegyzéken, hol Harvester eleintén mint favorit szerepelt, csakhamar «Queen Adelaide» lett a kedvencz. Képzeltető az a csodálkozás, mikor Harvester megjelent a startnál, mely csak fokozódott akkor, mikor «St. Gattien»-nel együtt holt versenyben érkezett a célponthoz, míg «Queen Adelaide» csak a második helyre tudott felvergődni. Tizenöt ló versenyzett, a távolság 2400 méter. A Derbynek értéke az idén mindkét győztes ló számára 48.500 forint.

Halászati hírek.

Óriási tokhal. A napokban az északi tengerben egy 13 láb hosszú és 5 láb széles, 13 mázsa súlyú tokhalat fogtak és szállítottak Londonba.

Egy lazaczhalász beszélte, hogy a napokban horgászva mintegy 8—9 fontos lazacot fogott, mely azonban egy heves ugrással a partról ismét a vízbe vetette magát s eltűnt. Másnap barátjával ugyanott horgászva ismét a tegnapi lazacz akadt horgára, melyet midőn a part felé vonszolt, azon sajátosos tüneményt észlelte, hogy a zsinóron vontatott lazacz mellett szorososan egy másik jóval nagyobb lazacz is haladt s attól távozni nem akart s ha hálóval el lett volna látva a rabhal hü kísérőjét igen könnyű szerrel megfoghatta volna. Tanulság a lazacz halászoknak.

Mész mint halpusztító. Egy igen csinos halállományu tó partján

haladt egy égetett mésszel megrakott szekér s oly szerencsétlenül, hogy felfordult s tartalma a csekély vizü tóba dőlt. Ezen eset következtében a tó halai tömegesen dögöltek el s végre mind kipusztult.

KÖZGAZDASÁG.

Az iskolai takarékpénztárakról.

Kilencz éve annak, hogy a fővárosi közgyűlésen — 1875. ápril 7-én — indítvány tételét az iskolai takarékpénztáraknak, a külföld példájára, életbeléptetése iránt. Mikép és hogy lett az elfogadva és mily kielégítő sikerrel működik, erről később lesz szó. De a közönség ama rétegében, a hova ez igen fontos nagy horderejű pedagogiai ügy inkább tartozik, az a kérdés támadt: vajjon a magyar tudományos akadémia tárgyalta-e már azt, mikor és mily eredménnyel? Lehetett ugyan több alkalommal hallani és olvasni, miszerint az iskolai takarékpénztárak intézménye mellett nyilatkoztak parlamentek, kormányok, bölcs állam- és tanférfiak, tudósok, a belga akadémia stb., de a magyar tudományos akadémiától nem halottunk még erre vonatkozó véleményt. Vagy talán ellene nyilatkozott és azért iparkodnak azt inkább elhallgatni?

E kérdésekre felelni, a netáni kétkedőket megnyugtanni, célja e soraimnak; tehát oka annak, hogy bátorokodtam szabadságot kérni, miszerint az akadémiában, a tudománynak szentelt helyen mondjam el körülményesen és tárgyilagosan az ügy állását.

Előre bocsánatot kell kérnem, hogy több már ismert dolgokat is fogok előadásomba bevonni, de némileg az összefüggés érdekében ki nem tudtam azokat hagyni és egészben a tárgyhoz tartozóknak hittem.

A magyar tudományos akadémiának, mint ilyennek ugyan nem volt még alkalma az iskolai takarékpénztárak intézménye felől nyilatkozni, mint ez történt közvetve — provokálva — a belgiumi akadémiában, melynek juryje is adott ítéletével életet és népszerűséget az ügynek. Mondom: ily alkalma nem volt még eddig a mi akadémiánknak, mint ilyennek: de annál több, kedves és ajánló nyilatkozatokkal dicsekedhetünk számos tisztelt egyes akadémiai tagoktól: nyilatkoztak akkor és ott, a hol alkalmuk volt hozzá. Engedjék meg, hogy ezeket felsoroljam.

Az első hely illeti természetesen az akadémiai nagyon tisztelt kitünő elnökét: *Gróf Lónyai Menyhért*, akadémiai elnök úr ő nagyméltóságát. A második helyet foglalja el ugyan az akadémia boldogult másodelnöke, *Csengeri Antal*. Nagy érdemeket szereztek még e téren: *Trefort Ágoston* ő nagyméltósága, az akadémiának kitünő igazgatósági tagja, az akadémiának tagja báró Kemény Gábor ő excellentiája ki még mint földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter, 1000 frttal szaporította a tanítók jutalmazási alapját. Akadémiánk rendes tagjai, dr. Ballagi Mór és dr. Falk Miksa, kik lapjukban szintén támogatják az ügyet. Még akadémiánk egy igen érdekes levelező tagjától birunk beható, nemcsak nyilatkozatot, hanem tetteket is, és e tag a mostani angol miniszterelnök, Gladstone.

Az országos magyar gazdasági egyesület szintén meggyőződően intézményünk nagy horderejéről, nagy fontosságáról, mintegy hatalmas eszközzel népünk gazdagítására és boldogítására, átvette az ügy vezetését a megszűnt nemzetgazdasági egylettől, minden erélylyel iparkodik azt országszerte terjeszteni, neki mennél szélesebb tért nyerni

stb. És ugyan itt is ismét találkozunk mintegy közreműködőkkel, számos akadémiai tagokkal.

Ha tehát a magyar tudományos akadémia, mint ilyen, nem nyilatkozott a tárgyról, az azért volt, mert nem volt alkalma, nem volt azon helyzetben, hogy hivatalból nyilatkozzék, vagy véleményt adjon az ügyről, hanem — a mint kimutattam — igen számos kitűnő tagja minden adott alkalommal mellette nyilatkozott és ajánlotta azt; és az akadémia teste egyes tagokból áll. A kérdés maga, mint ilyen, még Belgiumban sem került az ottani akadémia elébe véleményadás végett annak kimondására: igen vagy nem, lenni vagy nem lenni. Hanem mikor a Guinard-féle 10,000 frankos jutalom odaitéléséről volt szó, akkor ott az iskolai takarékpénztárak már öt évi gyakorlatnak örvendtek és csak az a kérdés került az akadémia ítélete alá, hogy több, szintén igen kitűnő versenytárgyak közt melyik legyen a nyertes, és csak akkor döntött Laurent részére, t. i. az iskolai takarékpénztárakat kitüntetve, megjutalmazták.

A francia — az Akadémiával majdnem egyrangú — «Institut» egyik kitűnő tagja, Passy Frigyes egy alkalommal levelet írt az iskolai takarékpénztárakról, mely levelében szinte hathatós érveket hoz fel azok előnyeiről.

* * *

Felhagyván most az akadémiaikkal, úgyszólván a teoriával, méltóztassanak megengedni, hogy áttérjek a tettek, a valódi életre, és pedig a hazánkban gyakorlatra, a praxisra, a miről csak örvendetést mondhatunk. U. i. kezdetük volt 1876-ban. Akkor volt iskolai takarékpénztár 13, az 1882/83. iskolai év végével kimutattunk már 314 helyen; akkor volt 13 iskolai takarékpénztár, most beérkezett kimutatás 514-ről. Kezelő tanító volt akkor 32, most 861. A betevők száma volt akkor 2621, az utolsó iskola-év végével 21,992, és a megtakarított összeg volt 13,337 frt, most 131,580 frt, tehát tagadhatlan van örvendetes emelkedés és így jogosult a remény, miszerint intézményünk évről évre terjeszkedni fog, hazafias tanítóink még inkább lelkesedni fognak az ügy iránt. Ezt tapasztaljuk ezek évi jelentéseiből. T. i. beérkeztek tapasztalás utáni tudósítások 1870-ben 26, 1880-ban 119, 1881-ben 226, 1882-ben 382 és 1883-ban 412: összesen tehát 1165, és ezek között sokan nagy tüzzel és nagy lelkesedéssel szólnak az ügyről: de mindnyájan csak dicsérik ezt és ajánlják, óhajtják, hogy hazánk minden iskolája léptesse ezt életbe.

Legyen szabad időkimélés végett csak a «Néptanítók Lapja»-ból például idézni, mit ír az 1881-ben beérkezett jelentésekről. Azt mondja:

«226 néptanító jelentése van előttünk az iskolai takarékpénztárakra vonatkozólag. Ezen jelentések valamennyie megegyezik abban, hogy az iskolatakarékpénztári intézmény igen alkalmas paedagogiai eszköz a gyermekeknek rendre, tisztaságra és takarékosagra való szoktatásánál. Maguk a szülők is belátják ezen intézmény áldásos voltát. A gyermekek megtakarított pénzeiken legtöbbszörre a szükséges iskolai eszközöket szerzik be, de sokan ebből rukázkodnak, mások a tandíjra gyűjtnek; sok helyt pedig iskolai és népkönyvtárak gyarapítására lesz a megtakarított összeg fordítva. Egyes esetekben a betétek egy része közös könyöradományyá válik a szegénysorsú tanulótársaknak. Még az is megtörténik, hogy a kisebb helységek szegényes lakói, keresményük egy részét gyermekeik útján juttatják az iskolai takarékpénztárba. Okulva ezen intézményen, egyes helyeken a különböző néposztályok maguk közt is állítanak fel ily szer-

vezetű takarékpénztárakat, hogy így a pazarlástól mentek legyenek. A tanítók legtöbbször nem azt tűzi ki célul, hogy mentül többet tegyenek be a takarékpénztárba, hanem hogy a takarékosággal megbarátkozzanak, hogy ezen intézmény útján jellemökben megerősödjenek, rendre és tisztaságra szokjanak. Mindnyájoknak hő óhajtása, hogy ezen intézmény minél nagyobb tért foglaljon el hazánkban, mert erős meggyőződésük, hogy ez által ugy anyagilag, mint erkölcsileg nyerni fogunk.»

És így hangoztak a tudósítások minden évben. Az általános nyilatkozatok oda irányultak: «Az iskolai takarékpénztár oly intézmény, mely előmozdítja a nevelés etikáját, mert a takarékoság emeli a szorgalmat, becsületességet, józanságot, ugy mint az ösztönt a munkához.»

A gyermekek elhagyják a czukorkákra, szivarra, pálinkára stb. pazarlást, filléreiket megtartandók. Több helyt benmarad a pénz a fiuknál, míg legény, vagy nagykorú lesz, a leányoknál, míg férjhez mennek. Sok helyen a tanító azzal jutalmazza a kitűnőket, és magukat jelesen viselőket, hogy ezek lesznek a jövő hétre pénztárnokok, ellenőrök, könyvvezetők; áldoztak a szegedi és győri vízkárosultaknak, sokan kíségettek szülőiket szükségesetben, adakoztak az iskolai könyvtárra stb. stb., mely jótételek mind nagy örömet és lelkesedést okoznak a gyermekeknek és emelkedett nemes érzületet ébresztenek.

Mindez lehetetlen volna a megtakarított fillérek nélkül.

* * *

Ez örvendetes eseményben nem csekély része van a magyar tudományos akadémiának, illetőleg fennemlített tagjai ajánlatának.

Szabadjon tehát remélni, miszerint az akadémia maga is — adandó alkalommal — hatáskörében is támogatni fogja azt hathatós befolyásával. Mert ha akarjuk, hogy országunk gazdagabb legyen és boldogabb, ha akarjuk, hogy a nemzet főkönyvében a «vagyon» oldala sokkal súlyosabb s döntőbb legyen, mint a «teher»-é, akkor követnünk kell a legnagyobb magyar, gr. Széchenyi István 42 évvel ezelőtt, ugyan a m. tud. akadémia megnyitáskor mondott szavait: «Legyünk meggyőződve, hogy köztünk többé-kevésbé mindegyik, sőt hazánk minden fia vé-rünk mentője, népcsaládunk jótevője, nemzetünk feldiszi-tője lehet s azért töltse be minden magyar ember helyét hű sáfárilag.» Ha ezen bölcs szavakat követjük, akkor mindnyájan fogjuk ápolni az iskolai takarékpénztári intézményt, mely közvetlen oda vezet, hogy a legközelebbi jövőben nem 800, hanem 8000 hazai tanító fogja kezelni az iskolai takarékpénztárt, és 22,000 helyett több száz-ezer gyermek fogja megszokni és magáévá tenni a takarékosági erkölcsöt és akkor — egész más, jobb irányt véve — népünk többségének lesznek otthon a szekrényben — mint az számos boldogabb országban van — államjradéki kötvények, takarékpénztári könyvecskék stb., miszerint legyen mindig, mint a francia mondja: «une pome pour le soif.» És akkor gazdag és boldog lesz e haza.

Adja Isten, hogy úgy legyen!

Weisz B. F.

Gazdasági közlemények.

A vetések állása. Hivatalos jelentések szerint az országban rozsda és szárazság dacára *buzából* középen felüli termés, sőt az erdélyi részeken és az alföld déli részének némely megyéiben jó termés várható. A *rozso*k általában ritkák és silányabbak. A *tavasziak* a folyton tartó szárazság miatt nem fejlődhetnek. *Repcze*

általában már elvirágzott, nagyobb részt silányabb termést ígér. Repczében Kis-Küküllő és Arad megye egy-egy járásában a fénybogár pusztít. A *tengerivetés* nagyobbára be van fejezve, sok helyen roszul kelt és a szárazság miatt nem kapálható. *Réti széna* és *takarmánytermés* általában gyenge. *Gyümölcsben* a szárazság és eserebogarak jelentékeny károkat okoztak; különösen pedig az almafajokban. A *szőlők* eddigelé jól állanak és bő szürettel kecsegtetnek. Arad megyében a *szőlőt* gomba- és emelény-bogár lepté el, *Répbán* Moson, Sopron, Somogy, Veszprém, Nyitra, Pozsony megyékben helyenkint a bolha pusztít. *Rozsdát* következő megyékből és járásokból jelentenek, eddig azonban az csakis a levelekre szorított: Bars 2 járás, Nógrád 1, Nyitra 1, Pozsony 1, Sáros 1, Zemplén 1, Baranya 1, Esztergom 1, Fejér 3, Győr 1, Komárom 4, Moson 2, Somogy 4, Sopron 1, Tolna 2, Vas 1, Veszprém 3, Zala 5, Bihar 1, Pest 5, Szabolcs 1, Bács-Bodrogh 6, Csanád 2, Temes 1, Torontál 1. Egész Erdélyben csakis Szilágy megye 1 járásában. *Jégesőt* jelentenek Nagy-Küküllő, Szeben, Udvarhely megyékből. Árva megye egész területén f. hó 27-én reggel nagy fagy volt. *Fagyokról* a következő helyekről érkeztek távirati jelentések: Böös (Pozsony megye), Hontujfalu (Hont megye), Szempcz (Pozsony megye), Csorna (Sopron megye), Győr megye pusztai járásából, Perbete (Komárom megye), Beregszász (Bereg megye). A fagy különösen burgonyában, tengeriben, babban és szőlőben okozott kárt. A gabonákban eddig kár nem észlelhető.

HETI SZEMLEK.

UDVARI HIREK.

Ő felsége, a király múlt szerdán az Eszteezred fölött tartott szemlét a Rákoson báró Mondel szárnysegéd és több tábornok jelenlétében. A szokásos jelentés átvétele után ő felsége végig lovagolt az ezred előtt, aztán megkezdte a gyakorlatokat. Először a Kunst őrnagy vezénylete alatt álló második zászlóalj, aztán báró Skotti őrnagy első s Lányi százados harmadik zászlóalja végeztek századonként különféle gyakorlatokat, majd Oehlmayer alvezéres vezénylete mellett a harmadik egész zászlóalj hajtott végre taktikai mozdulatokat, végül pedig a negyedik zászlóalj nagy szabadsággal és erővel tüzelő harcot mutatott be. A gyakorlatok tíz órakor értek véget s ő felsége az ezred homlok-vonala előtt élénk megelégedését fejezte ki a tisztikarnak mind a csapatok egészséges, erőteljes külseje, mind a fegyver kezelésében való jártassága fölött. A Rákosról ő felsége visszatért a budai palotába, és 28-án este 9 óra 30 perczkor külön udvari vonaton elhagyta a magyar fővárost. A pályaháznál a hatóság részéről csak Szapáry István gr. Pestmegye főispánja, Ráth Károly főpolgármester, Thaisz Elek főkapitány voltak jelen. Az osztrák-magyar államasutakat Hieronymi Károly főigazgató képviselte. A király kevéssel a vonat elindulása előtt érkezett meg, megköszönte a szives fogadtatást, melyben a fővárosban részesült, néhány szót váltott az egybegyűlt urakkal, s azonnal a salon-kocsiba szállt. A külön udvari vonaton a király ő felségével együtt elutaztak a főhadsegéd, a szárnysegédek, a király személye körüli katonai személyzet és a kabinet iroda tisztikara.

A király Sopronban. A katonatiszti leánynevelő intézet kápolnájának felszentelésére, pünkösdvasárnap, a király ő felsége reggel 9 órakor jelent meg kíséretével. A bejáratnál a megelőző napon érkezett gr. Bylandt-Rheidt közös hadügyminiszter és Migazzi Mária, az intézet főnöke fogadták, míg a növendékek fehér ruhában képeztek sorfalat. Az összes katonai és polgári hatóságok jelen voltak és a kápolna beszentelése alatt, melyet Zalka János győri püspök végzett, az intézet kertjében tartózkodtak. A felszentelés előtt ő felsége megtekintette a kényelmesen berendezett intézet minden helyiségét, a kertet, sat. Ő felsége azután délelőtt 11 órakor az udvari külön vonaton Bécsbe utazott. A hernalsi intézet főnöke, Artterné asszony is megjelent a szertartáson négy növendéssel.

Erszébet királyné, mint Amsterdamból jelentik, június 15-én vagy 16-án érkezik Münchenbe. Itt rövid ideig Gizella főhercegnő-asszonynál lesz, aztán a stahrembergi főherceghez rándul két hétre. Mária Valéria főhercegnő Bécsből már néhány nappal előbb érkezik oda. Június végén ő felsége Ischlbe megy. A királyasszony hír szerint elhatározta, hogy esztendőre ismét elmegy Amsterdamba, mert a massage gyógy mód igen sikeresnek bizonyul.

Lipót coburg-gothai herceg temetése máj. 27-én ment véghez a gothai hercegi mauzoleumban. Számos külföldi udvar képviselője, udvari főtisztviselő, hercegi és katonai méltóságok stb. voltak jelen a szertartáson, mely zenés gyászmisével végződött.

H A D S E R E G.

A honvédség tisztikara rövid idő múlva tartalékos állományban is majdnem teljes lesz. A sorhadból áthelyezett egy éves önkéntesek számosan vettek részt a honvédtisztlóaljak gyakorlataiban, a tisztizsgálatra való kipróbálás céljából. Az egyik csoport május elején igen szép sikerrel tette le a tisztizsgálatot, a második csoport, mely most van behíva, június közepén áll a vizsgáló bizottság elé. A hadnagyi kinevezésre ajánlott volt egy éves önkéntesek névsorát még június hóban terjesztik a király ő felsége elé.

Az osztrák vezérkar, báró Beck tábornok és vezérkari főnök vezetése mellett, június elején a magyar felvidékre megy nagyobb tanulmányi utra. Az expedícióban részt vesznek báró Cornaro tábornok és vezérkari főnök helyettes, báró Sternek-Daublevszki, a hadi iskola parancsnoka s számos törzstiszt. A főtisztizsgálat június 4-én érkezik Eperjesre s onnan a Kárpátokon át folytatja tanulmányi útját, mely június 23-án Przemyslben ér véget.

A svájci hadügyi költségvetés 1884-re hadi célokra 16.800.000 francot állapít meg, melyben feltűnő, hogy a lövész iskolák ez idei költség irányzata a múlt évi hason tételt 115.275 frankkal mulja felül. 200.000 frank új lövegek beszerzésére van előirányozva. Az ismétlődő tanfolyamban az idén 52 gyalog zászlóalj 27 ezer emberrel és 25 honvéd zászlóalj 500—500 emberrel vesz részt. Célba van véve 1000 drb Linnemann-féle ásó 100 darab fűrész beszerzése. Ez évben a Vetterli-ismétlőfegyverekből 150, a Rubin szisztéma szerint átalakítva, alkalmazásba fog vétetni és a csoportokba beosztani.

Torpedo hajók hiánya. Legújabb hírek szerint az angol híres tengeri haderő felette szűkiben van a torpedó hajóknak. Más államok állományával összehasonlítva az adatok következők: Anglia 3740 mértföld partkiterjedésű vizein 19 tengeri torpedó hajó van; Olaszország csak 2750 mértföldnyi partkiterjedésű vizeit 18; Oroszország 2070 mértföld hosszú partján 17; Hollandia 490 mértföld partkiterjedésű vizein végre 22 ilyen torpedó hajó van. Az adott számok tehát világosan bizonyítják, hogy Anglia aránylag legcsekélyebb számú torpedó hajókkal rendelkezik. 197 mértföldnyi kiterjedésre jut egy.

E G Y H Á Z.

A pápa ő szentsége kinevezte Mons. Rocco Cocchia otrantói érseket braziliai apostoli internunciussá és rendkívüli követé.

Markus Gyula apátkanonok ur ő mlgá a pápai házi praefatosok sorába iktatott. Ugyanez alkalommal ő szentsége ft. dr. Cibulka Nándort, ő felsége udvari káplánját, pápai t. kamarássá, dr. Wolafka Nándort, egyetemi h. hittanárt pápai tiszt. káplánná nevezte ki.

A legújabb kinevezések következtében a pápai levéltárak összes tisztviselői kara a következő: Hergenroether bibornok archivarius, Tosti benzésrendi apát vice-archivarius, Mons. Delicati és Denifle dömés atya al-archivariusok, dr. Wenzel első, Palmicri benzés atya második custos, Poggioli kanonok scriptor; Armellini, Asproni, Herzen, Carini és Hergenroether Ferencz, segédek.

Szeretett apostoli királyunk nem csak Rómába, hanem még Turinba sem megy el! A külföldi katolikus sajtó folyvást borsót tör a római bitorlok barátainak orra alá. Tíz nap előtt az «Unitá Cattolica» ezt írta: «Hírelték, hogy I. Ferencz József ő felsége is eljő Turinba a nemzeti kiállítás megtekintésére. De I. Ferencz József ő felsége értesítve van arról, hogy minő sors érte itt a Casoni testvéreket, csak azért, mivel czimergyűjteményekben osztrák czimert is találtak.» Ugyanazon lap 122-ik számában pedig e közlést találjuk: «Kossuth tábornok, Magyarország ex-dictatorának fiai, legközelebb polgártársainkká lesznek. Elvesztvén magyar polgárjogukat, megszerzik az olasz polgárjogot. Ekkép I. Ferencz József ő felsége, ki Rómába el nem mehet a pápa miatt, most már Turinba sem jöhet a Kossuth polgárok miatt.»

Dr. Fraknoi Vilmos kitűnő történészünk, ki a vaticani történelmi emlékek ügyében néhány hetet Rómában töltött s megérkezte után nem sokára XIII. Leo pápa ő szentsége által külön kihallgatáson fogadtatott. Budapestre visszaérkezett. Elutazása előtt Fraknoi még két ízben és pedig pénteken, május 23-án és vasárnap, 25-én tisztelgett ő szentségénél. Pénteken nyújtotta íté hosszabb üdvözlő beszéd kíséretében a Monumenta Vaticana már kinyomatott két első kötetét. Ő szentsége az üdvözlő beszédre hosszasan felelt s rendkívül érdekes, momentuózus beszédben fejezte ki legmelegebb érdeklődését a megindított történelmi kutatások és az egész vállalat iránt. Vasárnap a pápa azt is kijelentette a magyar tudósoknak, hogy üdvözlő beszéde valamint ő szentsége válasza a Szentszékhez közel álló lapban egész szövegökben közöltetni fognak.

Gulyás Elek deákii róm. kath. plébános, a deákii róm. kath. iskola segédtanítójának ez évi ellátására 200 frtot oly ígéret mel-

lett adományozott, hogy ezen célra a következő években is hasonló összeget kész adni. A vallás- és közoktatásügyi magyar királyi miniszter nevezettnek e nemes tetteért köszönetét nyilvánította.

Bálint Károly gyulafehérvári címzetes kanonok, kézdiorbai főesperes, tanfelügyelő és kézdi-szent-léleki plébánosnak, a Bold.-Szűz Máriáról nevezett egeresi címzetes apátság adományoztatott.

Dr. Dulánszky Nándor pécsi püspök ő excja egyházmegyéjében bérmautát végez.

A Moniteur de Rome jelenti, hogy a Vatican a franciaországi bibornokokat csak akkor fogja kinevezni, ha a kormány a püspökök régebbi javadalmazását ismét visszaállítja. Ugyanazon lap szerint a Vatican Ledochowski érsek utódjául három püspököt jelölt, nevezetesen Cybikovskit, Likowskit és Radziwilt. A porosz kormány azonban ezek egyikét sem fogadta el.

A freidorfi tüzkárosultak iránt egész Temesmegyében nagy részvét nyilatkozik. Ft. Bonnáz Sándor ő excja, a kifogyhatatlan bőkezűségű főpap 300 frtot, ft. Németh püspök ő mltsga 50 frtot adományozott a károsultak javára.

Személyzetiek a kalocsai főegyházmegyéből. Szász Ernő vasuti, Yachtl István katymári káplánok másodosztályu katonai segédlelkészekké nevezettek ki. — Morvay Imre kezeli segédlelkész Sükösdre, Novák Ferencz sükösi segédlelkész Keczelre hasonló minőségben áthelyeztettek. — Schadt Ignác, almási káplán omoroviczi adminisztrátorrá, Németh Imre jankováczi segédlelkész szentbenedeki plébánossá neveztetett ki. — Szucsis Sándorra az üresedésben levő hajmoki plébánia adminisztrációja bizatott. Mint segédlelkészek áthelyeztettek: Habacht Vendel Szent-Ivánról Almásra; Kanyó János Garáról Szent-Ivánra; Tillinger Miklós Bukiból Garára; Udvary Géza Bezdáról Jankovácra.

Az orsz. kath. legényegylet folyamodott a fővároshoz, hogy engedtesse meg neki a várostól használatul nyert telekre a Rottenbiller-utcában, 12000 frt kölcsönt felvenni. Minthogy az egylet a telken az építést megkezdette, azzal a kikötéssel, hogy az esetben, ha az egylet a kölcsönt visszafizetni nem tudná, az épület a város tulajdonába megy át s ez fogja teljesíteni a fizetéseket: a bizottság a kölcsönnek a telekre való bekebelezését megengedőnek tartja.

Nostitz grófnő ő excziája, hogy az uradalmi munkásokat a vasárnap megszentelésére és a keresztény kötelesség teljesítésére husvét táján, valamint nagy betegség idején, buzdítsa, az uradalmában levő valamennyi munkáslakásokra üvegrámában a következő hirdetményt függesztette:

«A főtiszt. püspök ur beleegyezésével, aki azt kívánja, hogy egyházmegyéjében minden egyes keresztény katolikus úgy személyesen, mint saját körében Isten parancsait erői szerint teljesítse s az egyházat a vasár- és ünnepnapok megszentelése és a legszentebb oltári szentség elfogadása végett látogassa, — kívánom, hogy az összes szolgák, uradalmi napszamosok és munkások:

I. Az Urnak napját megszenteljék, azaz a kötelességszerű isteni szolgálatot pontosan (tehát nem fölvaltva) látogassák, szükség- és lelkészi engedély nélkül semmiféle nehéz munkát (földművelést, napszámot, mesterségeket) ne üzzenek. A háztartás körüli és betegápolási mulaszthatlan teendők, a szerencsétlenségeknél és elemi csapásoknál, valamint a gyárakban, melyek nagy veszteség nélkül nem szünetelhetnek, végzett munkák stb. innen kiveendők.

II. A legszentebb oltári szentséghez való járulást, tehát a gyónást és áldozást, amint az egyház parancsolja, legalább a husvéti időben, tehát a nagybőjt kezdetétől szentháromság-vasárnapig elvégezzék. Épügy:

III. betegségek esetén az oltári szentséggel jókor elláttassák magukat.

Az összes hivatalnok urak fölhivatnak, hogy ezzel egyetértőleg e kötelességek teljesítésére készséggel segédkezet nyujtsanak, ami itt ezennel köztudomásra hozatik,

A lelkészi hivatal meghagyásával. *Nostitz grófnő.*

Bár követnék ez utánzásraméltó szép példát hazánk uradalmainak birtokosai is!

A budapesti növendékpapság magyar egyházirodalmi iskolájának május 25-iki alapítási ünnepére a papnevelő intézet első emeleti dísztermébe már négy óra után gyülekezni kezdett a közönség, mely miként minden évben, úgy ez idén is szép számmal volt jelen. Az ünnepély a pápai himnus eléneklésével vette kezdetét, mit a vendégkoszoru állva hallgatott végig. Mire Sinkó József elnök tartott nagyhatású megnyitó beszédet, fejtegetvén a tudomány és irodalom művelésének szükségét a papság között, hogy az erkölcsrontó irodalomnak s az áltudományosságnak támadásait visszaverhesse. Ez a célja a magyar egyházirodalmi iskolának is, hogy a hittudományoknak nemzeti nyelven való művelésére előkészítse az egyház jövődjét szolgáló, hogy szent atyánk szavai szerint képesek legyenek «scriptis scripta opponere.»

Ennek végeztével Modrics József és Kriszt Jenő adták elő Mozart «Varázsfuvola» című nyitányát, zongorán, hegedű kísérettel. A közönség viharos tapsok és éljenek közt adott kifejezést tetszésének. Ezután Doleschall Kornél olvasta fel «Hazánk valláserkölcsei hanyatlása» című értekezését. Megrendítő színekkel rajzolja a romlottságot, vallástalanságot, mely pusztító féregként rágódik a nemzet testén; kimutatja ennek okait a ferde nevelési rendszerben, mely az Istent s vallást kiküszöbölni igyekszik a nevelésből. Másik okául jelenti ki a megmételtyezett irodalmat, az erkölcsellené változtatott szinpadot, mely rövid idő alatt képes tönkre tenni azt, amit a gondos nevelők hosszú időn át építettek. Ily körülmények között, midőn a romlottság napról-napra, uton-utfélen terjed, a nemzet a bukás örvénye felé siet, melytől csak egy eszköz mentheti meg: a vallás- és erkölcsiség helyreállítása, mert minden ország támasza a tiszta erkölcs. A nagyszabású s remek kidolgozású értekezés végeztével az énekkar adta elő Becker «Kápolna» című darabját. Ezután Babik József szavalta el »A küzdő egyház rekrutáihoz» irt magasztos röptü, ódai szárnyalású költeményét. Szünni nem akaró tapsok jutalmazták az ünnepély szép tehetségű költőjét. Ezután Koller János tartotta meg jegyzői jelentését az iskola ez évi működéséről. Köszönetet mondva Fraknoi Vilmos és dr. Czobor Béla uraknak, kik pályadíjak kitűzésével segíték elő az iskola működését. A jegyzői jelentés után az énekkar adta elő Boieldieu «Riadóját», mely, s miként a többi darabok is, a legszebben sikerült. Ezután Sinkó József tartá meg elnöki befejező beszédjét, köszönetét fejezvé ki a vendégkoszornak a megjelenésért, az intézet előjáróinak a pártfogásért. Majd jelenti, hogy dr. Czobor Béla ur, mivel eleve a pályatétel kijelöléséről nem intézkedett, utólagosan «A katakombák theológiája» című műnek rendelte kiadatni a jutalmat. Befejezésül énekelte a kar Oláh Károlytól a «Fohászt». Ennek végeztével felállott Márkus Gyula a papnevelő intézet kormányzója, s szokott ékesszólásával adott kifejezést legnagyobb meglegedésének s lelkes szavakkal buzdítá a növendékeket a további munkálkodásra. Végre jelenti, hogy a Fraknoi ő nsága által kitűzött pályadíjat Dedek Lajos növendékpap nyerte el «A magyarországi főpapkinevezések története» című pályamunkájával.

Impozáns házi ünnepély folyt le az egri érseki szeminarium falai között május 22-én. Nagys. és főt. Kozma Károly kanonok, szeminariumi kormányzó ur ő nagysága az intézeti főt. előjáróság étterme számára kegyeletes főpásztorunk dr. Samassa József érsek ő exczellenciája művészi kivitelű, élethű, dusan aranyozott keretbe foglalt mellképét szerezte meg, mely a hirneves Kovács Mihály mesteri ecsete alól került ki. A megkoszorozott, remek mellkép bemutatásakor Kozma Károly kanonok ur meleg szavakban méltatta a nagy egyházi férfit, s lelkes hazafi érdemeit. Az ünnepélyt kanonoki bankett követte, melyben részt vettek: dr. Danielik János püspök ő méltósága, nagys. főt. Begovcevic Róbert kanonok ur, idősb és ifjabb Samassa János urak, továbbá dr. Frantz Alajos megyei főorvos, Zalár József megyei főjegyző, dr. Dombay Tádé stb. urak, s a helybeli főt. papság notabilitásai közül számosan. Az ebéd folyama alatt Zalár megyei főjegyző ur a szives házigazdát éltette, utánna Kiss László negyedéves hitanhallgató mondott szép és tartalmas pohárköszöntőt a növendékpapság nevében kegyes atyjuk, az ünnepelt nagynevű főpásztorra.

EGYLETEK.

A Kisfaludi-társaság múlt szerdai ülésén Gyulai Pál elnökölt. Degré Alajos «Elmaradt öreg úr» címmel egy igen kedélyes rajzot olvasott fel, mely zajos tapsokat aratott, Tóth Lőrincz élczes epigrammákat, Bóthy Zsolt pedig egy nagy készlettel, gonddal, csiszolt irálylyal irt, de elavult és hibás elméleteken nyugvó eszthetikai dolgozatot olvasott fel: «Bánkban vétsége» (!) címmel, melyről, ha megjelen, bővebben is megemlékezünk.

Az írók és művészek köre idei kirándulását Munkácsra és Máramaros-Szigetre rendezi. A tervezet szerint, július 5-én indulnak külön vonaton Munkácsra, hol este ismerkedési estély lesz. Másnap délelőtt díszülést tartanak a munkácsi állandó színház építése tárgyában; ezt díszebéd s este hangverseny és tánczvizalom követi, melynek jövedelmét a munkácsi színházalapra adják. Július 7-én a hársfa-szolyvai fürdőbe rándulnak s másnap Munkács környékét nézik meg. Július 9-én Máramaros-Szigetre utaznak, hol meglekintik a várost s hangversenyt és tánczvizalmat rendeznek jótékony czélokra. Másnap a sóaknákhöz s egyéb nevezetesebb pontokra tesznek kirándulást. Július 11-én Szatmárra mennek s este hangversenyt tartanak. Másnap pedig Debreczenben lesz díszebéd, hangverseny és tánczvizalom. A program végleges megállapítása ügyében ma a nagy bizottság ülést tart.

A Szent-László-társulat budapesti tagjai a Szent-László-ünnepet az ünnep nyolczadára eső vasárnapon, június hó 29-én a szent-

ferenczrendiek belvárosi templomában reggeli 8 órakor tartandó szent mise és egyházi alkalmi beszéd meghallgatásával fogják megülni.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Rakodczay Pál legközelebb megjelenő művéből lapunk mai számában mutatóványt közlünk, melyet olvasóink különös figyelmébe ajánlunk.

Az akadémia egy üdvös intézkedése lép ez idén életbe, a tudományok terjesztése javára. Az akadémia már régóta kedvezményi áron engedi át kiadványait a középiskolák könyvtárainak. Ujabbban több intézet igazgatósága azt kérte, hogy egyes tanároknak is könnyítették meg az akadémiai kiadványok megszerzése. Az akadémia méltányolva a közművelődési előnyöket, melyeket a tanároknak szaktudományuk körébe vágó forrásmunkákkal való ellátása ígér, elhatározta, hogy tízevenként kiadványaiból az egyes tudományszakok szerint összeállított gyűjteményeket fog olcsó áron tanárok rendelkezésére bocsátani. Ilyen gyűjteményeket az akadémia ez évben állított először össze, még pedig öt szakból s a könyveket az eredeti árnak egy harmad, sőt negyed-ötöd részén engedi át.

M Ű V É S Z E T.

A festészeti mesteriskola az Epres kertben nemsokára felépül és őszkor megnyitják. Az igazgató Benczúr Gyula a nyáron Münchenbe utazik.

A főváros tanácsa Budapest főleg beépített területének kiváló szebb pontjait olajfestményekben szándékozván megörökíttetni, pályázatot tűz ki színvázlatokra. Ezek alapján adják majd a megbízást a teljes nagy képek elkészítésére (1200 frt árban.) Csak magyar születésű művész pályázhat s a tárgy választása szabad. A pályázat nyílt, a határidő pedig ez évi október elseje.

Berlinben a nemzetközi nagy képzőművészeti kiállítás az idén augusztus 24-én fog megnyitni.

Vantier képei a düszeldorfi állandó kiállításon leginkább kitűnnek, különösen egy, a korcsmába gyűlt falusi közönséget mulattató bűvész.

Z E N E.

Az országos dalárünnep. Báró Vay Béla Borsodmegye főispánja a dalárünnepet rendező bizottság kérésére elfogadta a Miskolczon rendezendő dalárünnep diszelnökségét és erről Bartay Ede zenei igazgatót levélben értesítette.

Pauli Rikárd és Rausch Károly tanítványainak hangversenyén különösen kitűntették magukat D'Oliva kisasszony, Janesovics Margit kisasszony, Berndt Mariska, Lippert Teréz. A műsor Wágner, Mendelsohn, Chopin és Liszt szerzeményeiből állt.

Beethoven két kiadatlan kantátáját, melyeket ifju korában Rounban alkotott, egy szerencsés véletlen által felfedezték. Az egyik 1790-ben keletkezett és II. József halálára van írva, a másik 1792-ben II. Lipót trónraléptét ünnepli. A kantáták valódiságát a műértők közül senkisémetem vontak kétségbe.

Szotyori «királyhymnusa» bár sokan hallgatták végig és sokan tapsolták is, középszerű, szín és jelleg nélküli csinálmánynak bizonyult. Nemzeti himnuszokat ihlet hozhat csak létre, ezért volt meddő a kétszeri pályázat is. A «Rule Britannia», a «God save the queen», «Heil dir im Siegeskranz» vagy a mindezeknél szebb «Szózat» bizonynyal nem keletkeztek agitáció folytán, hogy most «meg kell lennie.»

S Z I N H Á Z.

A budai szinkört Tóth Kálmán «A király házasságát» című vigjátékával kezdte meg Csóka színtársulata, mely a Krecsányiával ugyan nem versenyezhet, de néhány jó erővel rendelkezik.

Szacsvayné Boér Emma asszony a nemzeti színház ujonnan szerződött tagja az «Erdő szépé»-nek Louise szerepét is sikerrel adta szerdán.

Pálmai Ilka asszony kipihenvén az utóbb átélt izgalmakat, már annyira javult, hogy a zugligetbe költözhetett, hol az Engel-féle nyaralóban lakik.

Rossi a jövő idényben Németországban fog vendégszerepelni egymaga, társulata nélkül.

Cecil házasságát a bécsi Carl-színházban fogják adni, ahová inkább is illik, mint a nemzeti színházba, melynek a Burgszínház színvonalára kellene törekednie.

Reich Irma kisasszony énekelt Carmenben 29-én bár idegen-szerű kiejtéssel de magyar szöveggel. Magas hangjai igen szépen csengtek és temperamentummal játszott, bár Nádayné e kiváló szerepében megközelíteni sem tudta.

N Ő V I L Á G.

A rózsának egy új szaporítási módját követi Huschel charlotenburgi kertész. Vékony bádoglemezéből fölcseralaku edényeket készített, melyek éppen olyanok, mint a tölcser felső edénye az

alsó cső nélkül, melynek helyén csak a nyílás van meg. Az így készült edényekbe behány egyes rózsahajtásokat, melyeket oldalt épp úgy bemetsz, mint ezt a szegfű-dugványoknál szokták tenni, mire a hajtást vékony sodrony segítségével megerősíti, hogy az ne mozogjon. Ekkor a bádog-edényt jó földdel megtölti s naponkint azt néhányszor megöntözi. Az így kezelt hajtások mihamar gyökeret képeznek, a mint azok a bádoghoz érnek, megfeketednek, a mi ha megtörtént, az anyatótól azokat elmetszik és cserepekben tovább kezelik. E szaporítási mód Olaszországban általában el van terjedve.

Daudet a párisi művésznőkről. A jeles francia író egy még kevésbé ismert kötetében a francia festőművészek nejeit jellemzően, azokat három főcsoportra osztja. Az első csoportba sorozza ama nőket, kik szerény polgárnők módjára élve, a hitves iránti hűség és áldozatkészség által törekszenek méltókká lenni férjeikhez; minden önös vágyaktól menten, a művész férj dicsőségének melegen sütkéreznek. Dicsérik a mit férjeik dicsérnek, kárhoztatják a férjeiknek nem tetsző dolgokat. Ez a csoport a legkisebb. A másodikba sorozottak ama hiu törekvésű teremtésekből állanak, kik nagy vagyon birtokában oly egyének nejeivé lesznek, kik művészi ezélt tűztek ki feladatukul, tehát még csak reménybeli művészek. Az ilyen frigyársak rendszeren szerepet cserélnek, A nő veszi át a ház kormányát, utasítást és tanácsot oszt a férjnek, eszközül használja őt fel arra, hogy a világban nagy szerepet játszó, ő viszi magával a jámbor férjurat mindenfelé s végre megunva őt, a kegyvesztett kedvesek sorsára kárhoztatja s a férjnek ettől fogva hitvesi hivatása az lesz, hogy nejét művésziés izlésű toilettel lássa el. A harmadik csoportba tartoznak a szerencsétlen arcképfestők modellejei. Ezen festők és ama nők között, kik saját becses arcképük megörökítése által módot nyujtanak a festőnek magukat képezni rendszeren egy bensőbb viszony keletkezik. A nő megjelen a műteremben s a munka megkezdődik; de az első ecsetvonással egyszersmind a boldogító azon vélt joga is életbelép, melynek alapján neki a művész életének minden titkaiba behatolni szabad és méltányos. A műterem minden zuga egy pillanat alatt át van fürkésztve s a lehető előnyök kizsákmányolva. Azon percztől ugy tekinti magát, mint a művész nélkülözhetlen munkatársa s olyan fontos egyéniség, aki tényleg hozzájárult a művész emelkedéséhez. Csak parányi kedvező alakulás kell hozzá s már a következő alkalommal művésznőhez méltólag átalakulva jelen meg a műterembe és szakértőleg bírálja a kép vázlatát. Öltözéke, ábrándos frizurája mind arra vall, hogy ime ő is felkent papnője lett a művészet templomának. Van még mindezen felül egy csoport, mely mind az elősoroltaknál legveszélyesebb elemekből áll; ezek ama művésznők, a kik egyszersmind művésznők is s a kik a műteremben gyermekruhácskát szárítgatnak. Az ilyen pár örökös hadilábon áll egymással. Irigyek egymásra, gyalázó cikkeket közölnek egymásról a lapokban persze mindegyik titkolva, hogy ki a cikk szerzője.

IPAR ÉS KERESKEDELEM.

A magyar aranyjáradék konverziója. A magyar ált. hitelbank hirdetményt tett közzé, mely szerint az 1884. évi július 1-ére felmondott, aranyban 22.400.400 frtnyi névértékű 6 százalékos magyar aranyjáradékkötvények f. évi június 3-ától bezárólag 6-á, g 4 százalékos aranyjáradékre becseréltetnek. A hirdetményből a következő lényeges rendelkezéseket emeljük ki: a kisorsolt kötvények becserélése az ismeretes beváltó helyeken június 3-6-áig történik és a czimletek a július 1-én esedékes és a következő kamatszelvevényekkel együtt szolgáltatandók be; a 6 százalékos járadék árfolyama 102.60 százalékkal vétetik föl, úgy hogy 100 aranyforintra 205.20 német birodalmi márka esik, ehez számítva január 1-étől június 3-áig esedékes kamatok 5.10 márkával, mindössze 210.30 márkát tesz ki. A 4 százalékos kötvények 77.25 százaléknyi árfolyammal számíttatnak, úgy hogy 100 aranyforint névértékre — a 3.40 márka kamat hozzászámításával — 157.90 márka esik. A 6%-os kötvények tulajdonosai a 4%-os járadékkötvények 100 frttal osztható névértékét, a mennyiben az a beszolgáltatandó 6%-os kötvények beszámítási értékében fedezetét találja, megkapják, míg az utóbbiakból fennmaradó összeg 200 márka erejéig a kicserélési hely által készpénzben egyenlített ki. 1884. június 1-jétől kezdve a 6 százalékos járadéknak felmondott és becserélés végett be nem jelentett kötvényei a kötvénybirtokosok által választott beváltási helynél lebélyegzés végett bemutatandók és a visszafizetés 1884. július 1-től kezdve a lebélyegzés után egy hónappal történik ugyanazon helynél, melynél a lebélyegzés eszközöltethető. A beváltási árfolyam további intézkedésig Magyarországra nézve 10 frt, névértékű tőkért 20 márka 46 fillérben állapított meg. A mint e hirdetményből látható, a Rothschild-csoport, daczára a nem épen kedvező helyzetnek, előnyösnek és zélszerűnek találta a járadékkonverzió művelete befejezésének

ügyében már most egy további lépést tenni és a kisorsolt kötvények tulajdonosainak most újból, és pedig aránylag kedvező föltételek mellett ajánlatba hozatik a 6 százalékos aranyjárdéknak 4 százalékosra leendő becserélése, mely alkalommal a 6%-os árfolyama ma a napi árfolyamnál valamivel magasabban számíttatik. Ellenben a csoport azon járadéktulajdonosoknak, a kik annak idején, mielőtt a kisorsolás megtörtént, a becserélést önkényt nem teljesítették, természetesen nem adhatta meg és nem akarta megadni, ugyanazon kedvező föltételeket, melyek akkor adtak. A kisorsolt czimletek birtokosai remélhetőleg sietni fognak, hogy e kedvezményben részesülhessenek, mert eltekintve attól, hogy a csoport szivesebben adja el a 4%-os járadékot szabadkézből és azután készpénzzel beváltja a 6%-os kötvényeket, valószínűleg ez lesz az utolsó eset arra, hogy a 6%-os kötvények birtokosainak egyáltalán egy effektív előnyt nyújtó becserélés iránt ajánlat tétetik. A 6%-os czimletek utolsó maradékát, a csoport minden valószínűség szerint rövid idő múlva a birtokosokra nézve semmi esetre sem ily kedvező módon fogja konvertálni.

VEGYESEK.

KÉPEINKHEZ.

Tiltott gyönyör.

Szegénynek nézni kellett, hogy öntik a «nagyok» poharába a gyöngyöző pezsgőt, neki nem öntött senki, hiába kért. De mégis kifogott a nagyokon. Mikor ezek visszavonultak, szorgosan kikutatta az üvegeket, poharába öntötte azok tartalmát és félelemtől és a szokatlan élvezet-től remegve szörpölte a kitünőt italt.

Fiatal izmok.

Az athlétikai gyakorlatok évadában alkalomszerűnek véljük közölni a newyorki athléták gyakorlatainak képét. Megvan rajta minden faja az athlétikai gyakorlatoknak; a szélességi és a magassági ugrás, a futási versenypálya akadályokkal és annélkül, a súlyemelés, a birkozás és öklözés gyakorlatai. Érdekes és nálunk kevéssé szokásos a középső képen ábrázolt ugrási nem, melynél ketten tartják a szüntelen mozgó kötelet, mely ép azért új nehézséget gördít az ugró elébe. A mászási gyakorlatok is igen érdekesen ábrázolják. Az arczképek a nevezetesebb amerikai atléták, ugymint Kean Jack, Myers L.; Stafford S. Rogyers Rob, Marray Frank ábrázolatai.

Az egyetemi templomban 29-én Kallenbergi gróf Rüdtt Weyprecht vezérkari százados vezette oltárhoz Inke Nandine bárókisasszonyt. Már jóval délelőtti tíz óra előtt nagy közönség gyűlt a templom elé, a templomban pedig, hová csak jeggyel lehetett belépni, előkelő társaság jelent meg. Ott voltak gróf Andrassy Gyuláné és Gézáné, gróf Teleki Gyuláné, báró Fejérváry Gézáné, báró Edelsheim-Gyulayné, báró Aczél Béláné urnók, Andrassy Gyula, Manó és Aladár, Szapáry Gyula és István grófok, Trefort miniszter, báró Fejérváry államtitkár, a francia, német török főkonzulok s még számosan. Az esketést Schlauch Lőrincz szatmári püspök végezte, kit a templom ajtajánál a papság fogadott és az oltárhoz kísért, hol az egyháznagy teljes püspöki díszbe öltözött. Kevéssel azután megérkezett a fényes násznép. A menyasszonyt, ki magas, himzett fehér atlasz ruhát viselt, fején mirtuskoszorúval, mint vőfélyek testvére, báró Inkey Imre és rokona Inkey Béla vezették, a vőlegényt pedig két nyoszolyó leány: Inkey Lillie bárónő és Larisch Riette grófnő. Nyoszolyóleányok voltak még Rohan Mária hercegnő s Andrassy Mária és Rummelskirchen grófnő; vőfélyek pedig herceg Rohan Ede, ifj. báró Edelsheim-Gyulay Lipót s Széchenyi és Waldstein grófok. A násznép tagjai fényes látványt nyújtottak; a hölgyek fényes toiletteben, a férfiak részint magyar díszruhában, részint katonai egyenruhában, vagy nálunk szokatlan állami öltönyben jelentek meg. Ott voltak az örömszülők: pallini báró Inkey Nándor kamarás és neje szül. Deym Ludmilla grófnő csillagkeresztes és palotahölgy s gróf Rüdtt Lajos baden-nagyhercegségi kamarás és állan miniszter és neje szül. Berlichingen Eleonóra grófnő,

aztán báró Edelsheim-Gyulai főhadparancsnok, gróf Paar altábornagy, Rohan Artur, Deym Ferencz és Schlabendorff grófok, Rummelskirchen gróf és neje, gróf Deym Nándor a máltai lovagok festői öltözetében, Inkey Lujza urnő, Larisch grófnő, Gallitzyn hercegnő, sat. Az esketést Schlauch püspök német nyelven végezte, aztán magyar, majd német beszédet intézett az ifju párhoz. A szertartás után a segédkező papság a templom ajtajáig kísért Schlauch püspököt, az ifju pár pedig a jelenvoltak szerencsekívánatait fogadta. Az esküvőt fényes dejeuner követte báró Inkey Nándor házában. Az ifju pár Svájcha megyébe nászutra.

Batthyány Ödön herceg Körmenden való allandó megtelepedését elhatározta. Ennek folytán élénk társadalmi mozgalom indult meg ott minden irányban; mindenütt az ujitások vonják magukra a közönség figyelmét, főleg a hercegi várkert az ujitások, szépitések és építkezések színhelye; a vár közelében épül egy nagy-szabású játék tér, angol labda helyiség, hogy leendő magas rangu vendégei föltalálhassák Körmenden, a hercegi majoratus székhelyén otthonjukat igazi fejedelmi kényelemben; a várkert legvégső csucsában egy díszes vadászlak épül minden szárnyasvad szakszerű tenyésztésének helyiségeivel, mert biztos kilátás van azon rendkívüli szerencséhez, hogy *Rezső Ő fensége* a trónörökös, fogja a fgu. herceget a vadászatok alkalmával magas látogatásával megtisztelni, ki előtt a Batthyány herceg nagy kegyben áll, mit azon körülmény is igazolni látszik, hogy a «spiritismus» szédelgés felfedezése alkalmával Batthyány herceg segédkezett Ő fenségének, Ekkor Körmendre új fény és dicsőség derül, mert nem csak a hatalmas és örökre nevezetes Mária Terézia királyasszonyt és Ferencz József, a népszerűbb s lovagiasabb királyt fogadhatta kebelébe, hanem a dicső ősök méltó sarját a trónörökös is, ki a magyar aristocrazia magasabb köreit gyakran megtisztelti jelenlétével; onnét magyarázhatók a szépitések és ujitások, melyek nagy gyorsasággal egymást követik. Ezen tény gyakorlati oldalát tekintve, a herceg most már távollétében is a jólét s vagyonosodás hatalmas előmozdítója, mert az iparosok, munkások és napszámok sergének megédesíti keserű kenyerét a munka adás által, a birtokos osztálynak pedig a vadászati jog gyakorolhatásáért 12 éven át összesen 10.000 frtot ajánlott fel, ha pedig június közepén megérkezik, százezreket hoz forgalomba Körmenden s a vidékén.

Nők a képviselőházban. London déli részében néhány választó Miss Helene Taylort, Stuart Mill mostohaleányát léptette föl a southwarki választókerület képviselőjelöltjeül. Bár a nőknek Angliában nincs parlamenti szavazatjoga, mégis, úgy fogják föl a dolgot, hogy törvényes akadály nem gördül egy nő képviselővé választásának útjába. Mellesleg megjegyzendő, hogy úgy liberális, mint konzervatív részről igyekezzenek a választási reform alkalmából a szavazatjogot az önálló nőkre is kiterjeszteni. Nemesak a tory-párt vezérei: Lord Salisbury, Earl Cairns, Sir Strafford, Northcote stb. érdeklődnek e rég kívánt reform iránt, hanem a — feleségeik is.

A havi füzetek kiadóhivatala az általa kijelölt fordítandó művek minden egy iverért ad egy példányt a «Német Szellem» cz. műből, minden három iverért egy példányt az idézek Tára»-ból s a «Miért szerettem én a katolikus egyházat» czimű füzetből pedig négy példányt egy iv fordításért. Ezen munkákat a fordítások beérkeztekor díjmentesen küldi meg, de kívánja, hogy a fordítók is díjmentesen levelezzenek. A fordítandó iv alatt egy oly nyomtatott iv értendő, a melyet egészen le kell fordítani, a kihagyott sorok tehát a következő ivből pótlandók. Verseket versekben kell lefordítani, ha ilyennel a fordító nem tud boldogulni, hagyja ki, már a kijelölésnél tekintettel leszünk e körülményre s annyi lefordítandó anyagot küldünk, hogy a közbeeső vers nélkül is kikerül az iv. Verses fordításokat kétszeresen számítunk — ha a fordítandó anyag már megjelent magyar nyelven, úgy egyszerűen oda irandó és azért beszámíttatik. Azok, kik a munkát diszkötésben óhajtják, külön 90 krajczárt küldjenek be egy-egy példányért ezen célból a rendes ár — 1 frt — helyett. A mi a fordítás alakját illeti, szükséges, hogy a fordítás a papirnak csak egyik felére és csak egyik oldalára legyen írva. — Kérem pontosan megírni, hogy hány ivre történik a vállalkozás és hogy mi küldessék érte. Budapest, II., Donáti utca 3. *Dvorcsák János.*

Szerkesztői üzenet.

O. L. Nagyvárad. Versét csupán halottak napján lehetne adni változtatásokkal, most időszerűtlen.